

ΤΟΜΟΣ Γ'. ΟΞΦΟΡΔΗ.

ΤΙ ΔΙΑΝΟΕΙΣΑΙ ΝΑ
ΕΠΙΤΕΛΕΣΗΣ ΠΡΙΝ Η
ΣΗΜΕΡΟΝ ΜΕΤΑΤΡΑ-
ΠΗ ΕΙΣ ΕΝ ΑΠΟ ΤΑ
ΑΝΑΡΙΘΜΗΤΑ ΧΘΕΣ
ΕΙΣ ΧΡΕΩΣΙΝ ΣΟΥ?

Ἐρευνα

ΤΕΥΧΟΣ Γ'. ΙΟΥΝΙΟΣ.

ΑΝ ΔΙΕΝΟΗΘΗΣ ΝΑ
ΕΠΙΤΕΛΕΣΗΣ ΤΙ ΜΕΓΑ
ΔΕΝΥΠΙΑΡΧΕΙΣΤΙΓΜΗ
ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΕΥΝΟΙΚΟ-
ΤΕΡΑΤΗΣΣΤΙΓΜΗΣΚΑ
Θ' ΗΝΤΟ ΔΙΕΝΟΗΘΗΣ.

Σύγγραμμα μηνιαίως εκδιδόμενον ὑπὸ Πλάτωνος Ε. Δρακούλη.

Oxford, 1908.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Λονδίνον 21 Μαΐου.

Ἄνεφάμιλλος διὰ τὰς διαστάσεις της καὶ διὰ τὴν σημασίαν της ἀναδείκνυται ἡ ἀγγλογαλλικὴ ἔκθεσις ἣτις ἠνοίχθη ἐν Λονδίῳ πρὸ δέκα ἡμερῶν. Προορισμός τῶν ἐκθέσεων εἶνε ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συναδελφώσεως τῶν ἐθνῶν, καὶ ἡ κρείσσω ἀντίληψις τῶν αἰσθημάτων ἀλλήλων. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναμένωμεν ἐξ αὐτῶν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν κατάπαυσιν τῶν διεθνῶν ἐρίδων καὶ τὸν καθολικὸν ἀφοπλισμόν, ὡς ἠλπίσθη ὑπὸ τῶν ὀργανωτῶν τῆς λονδινεῖου ἐκθέσεως τοῦ 1851, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ προμήτωρ τῶν παγκοσμίων ἐκθέσεων, ἀλλὰ βέβαιώς δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν βαθμιαίαν κραταίωσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς διεθνούς ἀλληλεγγύης. Ἐξοπλισμοὶ καὶ πόλεμοι εἶνε ἀναπόδραστοι ἐνόσφῃ ἡ ἐπικρατοῦσα σύστασις τῶν κοινωνιῶν βασιζέται ἐπὶ τῆς κερδοσκοπίας, ἀλλὰ τὸ κερδοσκοπικὸν ἐνστικτὸν ἀναμφιβόλως ὑποχωρεῖ ἐνώπιον τῆς εὐρύσεως τοῦ διανοητικοῦ ὀρίζοντος, καὶ εἰς τὴν εὐρυσίαν ταύτην συντελοῦσιν ἐξόχως αἱ ἐκθέσεις, συγκεντροῦσαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰ προϊόντα τοῦ φιλελεύθερου καὶ φιλαδέλφου ἐνστίκτου τῶν λαῶν. Τρία ἔτη μετὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1851 ἐξερράγη ὁ κριμαϊκὸς πόλεμος, καὶ δὲν ἔπαυσαν ἔκτοτε οἱ λαοὶ ὀπλιζόμενοι κατ' ἀλλήλων ἀποδείξαντες οὕτω τὸν σκοπὸν τῆς ἐκθέσεως ἐκείνης χίμαιραν. Μολαταῦτα, ἡ ἀποτυχία τοῦ σκοποῦ της δὲν εἶνε λόγος πείθων ὅτι τὸ ιδεῶδες τῆς παγκοσμίου εἰρήνης δὲν προήχθη ὑπ' αὐτῆς, ὅπως καὶ ὑπὸ πασῶν τῶν ἔκτοτε ὀργανωθεισῶν ἐκθέσεων, κατὰ τὸ παράδειγμά της. Ἡ λονδινεῖος ἐκθεσις τοῦ 1908 ἐγκαινίζει νέον τι χαρακτηριστικὸν ἔτι μᾶλλον ὠθοῦν τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα εἰς τὸ ιδεῶδες τῆς συναδελφώσεως. Τὸ νέον χαρακτηριστικὸν εἶνε ἡ σύμπραξις δύο ἢ πλείονων ἐθνῶν ἵνα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐγκαρδιότητος ἐπιδειχθῶσιν ἐνώπιον τῶν προσερχομένων ἀπὸ πάσαν γωνίαν τῆς γῆς. Ἀγγλία καὶ Γαλλία συμπράττουσι πρὸς τοῦτο διὰ τῆς ἄρτι ἀνοιχθείσης ἐκθέσεως, καὶ τὸ Λονδίνον προσωρινῶς καθίσταται τὸ προσκύνημα ὅχι μόνον τῶν ἀγγλικῶν καὶ τῶν γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀποικιῶν των καὶ τῆς λοιπῆς οἰκουμένης. Γοητευτικὸς συνδυασμὸς τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐν τῷ ἀχανεῖ χώρῳ τῆς ἐκθέσεως θὰ ἀποτελέσῃ καθ' ὅλον τὸ 1908 ἀληθινὴν ἀποκάλυψιν πασῶν

τῶν νεωτάτων τελειοποιήσεων, βιομηχανικῶν καὶ τεχνικῶν, αἰσθητικῶν καὶ διανοητικῶν, τῶν συντελεσθεισῶν διὰ τῆς μεγαλοφυΐας τῶν δύο λαῶν οὓς διαχωρίζει ἡ στενὴ θύλασσα τῆς Μάγχης. Τόσῳ μέγας εἶνε ὁ περίβολος τῆς ἐκθέσεως, ὥστε ἀπαιτεῖται ἀχανὴς συνάθροισις ἀνθρώπων ἵνα φανῇ πλήρης κόσμος. Ἐν αὐτῷ δὲ εἶνε καὶ τὸ στάδιον πρὸς ἐκτέλεσιν ἀγῶνων τὸν Ἰούλιον, στοιχῆσαν πεντήκοντα χιλιάδας λίρας καὶ ἱκανὸν νὰ περιλάβῃ ἑκατὸν χιλιάδας θεατῶν, οὕτω δὲ διηρρυθμισμένον ὥστε ἕκαστος θεατῆς νὰ δύναται ἀνέτως νὰ βλέπῃ τοὺς ἀγῶνας. Τὸ νέον χαρακτηριστικὸν ὅπερ ἐγκαινίζει ἡ ἐκθεσις τοῦ Λονδίνου, ἀναμφιβόλως θὰ ἀποτελέσῃ ἀπαραίτητον στοιχείον πάσης μελλούσης ἐκθέσεως, καὶ δυνάμεθα ἴσως νὰ προμαντεύσωμεν ἐποχὴν καθ' ἣν ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης θὰ συνδυάζωνται πρὸς ὀργάνωσιν περιοδικῶς τοιούτων ἐκθέσεων. Ὅπως ἡ ἐν λόγῳ ἐκθεσις διατρανοῖ καὶ σφραγίζει διαρκὴ πολιτικὸν δεσμόν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, οὕτως, ἐλπίζωμεν αἱ ἐκθέσεις τοῦ μέλλοντος θὰ διατρανώσι καὶ σφραγίσωσι διαρκὴ πολιτικὸν δεσμόν μεταξὺ πάντων τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἰδιάζουσιν ἡδονὴν ἠσθάνθησαν παραστὰς τὴν 1^{ην} Μαΐου εἰς συνέδριον λίαν πρωτότυπον. Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου ἦσαν ἀκρεοφάγοι παῖδες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἡλικίας μεταξὺ 3 καὶ 21 ἐτῶν. Εἶνε γονέων ἀκρεοφάγων καὶ ἐπομένως ἀνετράφησαν δι' ἀναιμάκτου διαίτης, συνῆλθον δὲ ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐδόθη πρὸς τιμὴν αὐτῶν λαμπρὰ ἔσπερις ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ μεγάρῳ τῆς Ἐταιρείας τῶν ἀκρεοφάγων Memorial Hall ἐν Λονδίῳ. Πρώτην φορὰν συγκροτεῖται τοιαύτη συνάθροισις, καὶ μελετᾶται νὰ καταστῇ τακτικὴ συγκροτουμένη κατ' ἔτος τὴν 1^{ην} Μαΐου. Ἡ εὐρεία καὶ περικαλλὴς αἴθουσα τοῦ μεγάρου ἐπληρώθη σφριγῶντων καὶ σφριγῶσῶν παιδῶν εὐστόχως ἀποκαλουμένων πορφυρογεννήτων λόγῳ τῆς ἐκ γενετῆς αὐτῶν ἀναιμάκτου διαίτης. Ἡ ἔσπερις συνίστατο εἰς βραχείας προσφωνήσεις, εἰς ἄσματα καὶ εἰς συναυλίαν. Μέγας ἀριθμὸς φίλων γνωρίμων καὶ ξένων παρέστη ἀποκομίσας ἐξοχὸν ἐντύπωσιν περὶ τοῦ ὕψους τῆς ιδέας ἣτις ὑπηγόρευσε τὴν συνάθροισιν. Αἱ φυσιογνωμίαι τῶν παιδῶν ἦσαν ἀληθινὰ εἰκόνες ὑγείας καὶ ἡμιλλῶντο πρὸς τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον

τῶν ἀμφιέσεων αὐτῶν. Μία ἐκ τῶν πρώτων προσφωνήσεων γενομένη ὑπὸ ἀκρεοφάγου μητρὸς ἑπτὰ τέκνων ὄλων παρόντων, περιστρέφετο εἰς τὴν σύγκρισιν τῆς τροφῆς τῶν πλουσίων παιδῶν πρὸς τὴν τροφήν τῶν πτωχῶν. Παρὰ τοῖς κρεοφάγοις ἡ διαφορὰ εἶνε μεγίστη, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀκρεοφάγοις μηδαμινή. Τὸ προανάκρουσμα τῆς μουσικῆς ἦτο ἔξοχον, καὶ μετ' αὐτὸ ἠκολούθησε ἐνθουσιώδης παιὰν πολυαριθμῶν νεαρῶν στομάτων ὄλων ὁμοῦ ψαλλόντων ἄσμα εἰδικῶς μουσουργηθὲν διὰ τὸ Συνέδριον. Ἐπίσης ἐξαισία ποιήματα ἀπηγγέλθησαν διαπνέοντα τὸ αἶσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς καθολικῆς ἀδελφότητος.

Εἰς τὴν ΕΡΕΥΝΑΝ του Μαΐου ἀνέφερα τρία βιβλία διακεκριμένων ἐρευνητῶν ὧν τὰ ψυχολογικὰ συμπεράσματα ὄλων ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων τείνουσι νὰ καταστήσωσιν ἀνεπίδεκτον ἀμφισβήτησεως τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἐπέκεινα τῆς γνωστῆς ὕλης ἢς συνίσταται ὁ κόσμος μας ὑπάρχει ἄλλη τις λεπτεπίλεπτος ὕλη (εἴτε πνεῦμα ὀνομασθῆ, εἴτε ἄλλως) ἐξ ἧς συνίσταται κόσμος διάφορος τοῦ ἡμετέρου, κόσμος κατάλληλος ὄχι διὰ τοὺς χονδρῆς οὐκ ὀργανισμοὺς μας, ἀλλὰ μόνον δι' ὀργανισμοὺς ἀπείρως λεπτοτέρας ὕλης. Εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου κρίνω ὅτι συντελεῖ μία ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μιγιάτοβιτς πρώην πρέσβεως τῆς Σερβίας ἐν Λονδίῳ, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ἀγγλικῷ περιοδικῷ Light. Ὁ κ. Μιγιάτοβιτς, ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς του λέγει ὅτι, καίπερ μὴ θεωρῶν ἑαυτὸν πνευματιστὴν, οὐχ ἦττον πιστεύει ὅτι ἡ ἔρευνα τῶν πνευματιστικῶν φαινομένων εἶνε καθῆκον παντὸς ἐνδιαφερομένου νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν. Ὡς καθῆκον του δὲ ἀνακοινώνει πῶς ἐξεπλάγη λαβὼν μῆνυμα ἀναμφισβητήτως προελθὸν ἀπὸ τὸν φονευθέντα βασιλέα τῆς Σερβίας Ἀλέξανδρον. Διηγείται ὅτι πνευματισταὶ τινὲς τῆς μεσημβρινῆς Οὐγγαρίας, τὸν παρεκάλεσαν νὰ λάβῃ συνέντευξιν μεθ' ἑνὸς τῶν πολλῶν πυθαγορητῶν τοῦ Λονδίνου, τὸν παρεκάλεσαν δὲ κατὰ ἐπίμονον αἴτησιν ἀρχαίου τινὸς βασιλέως τῆς Σερβίας τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἀκριβῶς τότε ἡ κυρία Μιγιάτοβιτς ἀνέγνωσε περὶ τῆς μυχιολογικῆς δυνάμεως πυθαγορητοῦ τινὸς ὀνόματι Βάγκο. "Ἀμέσως, λέγει, ἐπεσκέφθην τὸν κ. Βάγκο. Οὐδέποτε πρὶν εἶχον ἴδει αὐτόν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι οὐδ' αὐτὸς με εἶχον ἴδει ποτὲ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Οὐτε ὑπάρχει λόγος ὅπως ὑποθέσω ὅτι ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ποῖος ἤμην ἢ ὅτι εἶχε μάθει τι περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπισκέψεώς μου. Τὸν παρεκάλεσα νὰ με θέσῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μετ' ἐν πνεῦμα χωρὶς νὰ τῷ εἶπω ποῖον πνεῦμα. Ἐδέχθη καὶ μοι παρήγγειλε μόνον νὰ συγκεντρώσω τοὺς στοχασμοὺς μου εἰς τὸ πνεῦμα μεθ' οὗ ἐπεθύμουν νὰ συνομιλήσω. Ὁ κ. Βάγκο τότε παρεδόθη εἰς εἶδος ὕπνου καὶ ἤρξατο νὰ ὀμιλῇ ἐνῶ

ἐκοιμᾶτο, λέγων: "Ναί, ἔχω ἐνώπιόν μου τὸ πνεῦμα ἑνὸς νεανίου ὅστις σφόδρα ἐπιθυμεῖ νὰ σᾶς εἶπῃ κάτι, ἀλλὰ ὀμιλεῖ εἰς γλῶσσαν ξένην ἣν δὲν ἐννοῶ." Ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν συνεκέντρωσά του στοχασμοὺς μου ἀπέθανε τῷ 1350 εἰς προχωρημένην ἡλικίαν. Ἡπόρουν ἐπομένως τίς ἀραγε νὰ εἶνε ὁ νεανίας οὗ τὸ πνεῦμα ἐπεθύμει σφόδρα νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς ἐμέ, καὶ παρεκάλεσα τὸν κ. Βάγκο νὰ ἀναπαραγάγῃ μιμητικῶς μίαν ἔστω λέξιν ἐξ ὧν ἐπρόφερον τὸ νεαρὸν πνεῦμα. Κατόπι μακρᾶς προσπάθειας ὅπως ἀντιληφθῆ, βραδέως ἐπανελάμβανε, πρὸς μεγίστην μου κατὰπληξιν τὰς ἐξῆς λέξεις σερβιστί. Μόλιμ βὰς πισχίτε μογιόι μάτερι Ναταλίγι δὰ γὲ μόλιμ δὰ μι ὀπρόστι. (Σᾶς παρακαλῶ νὰ γράψετε εἰς τὴν μητέρα μου Ναταλίαν, ὅτι τὴν παρακαλῶ νὰ με συγχωρήσῃ.) Ἐννοεῖται ἀμέσως ἀνεγνώρισα ὅτι ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ φονευθέντος βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Ἠρώτησα τὸν ἔτι κοιμώμενον Βάγκο ὅποια τις ἦτο ἡ ὄψις τοῦ νεανίου.—"Ὡ, φρίκη, ἀπήντησεν ἀμέσως, τὸ σῶμα του εἶνε πλήρες πληγῶν." Ἐὰν εἶχον ἀνάγκην ἄλλης ἀποδείξεως ὅτι ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ἔλαβον αὐτὴν παρὰ τοῦ Βάγκο εἰπόντος "Ὁ νεανίας ἤδη χωρὶς νὰ ὀμιλῇ μοῦ μεταδίδει τὴν ἐννοίαν ὅτι λυπεῖται ὅπου δὲν ἠκολούθησε τὴν συμβουλήν σας ἀναφορικῶς πρὸς τὸν μνημεῖον καὶ τῆς ἀπαιτουμένης ὡς πρὸς αὐτὸ ἐνεργείας." Ἀντελήφθην ὅτι ἠνίσσετο μίαν ἐμπιστευτικὴν συμβουλήν ἣν ἔδωκα εἰς τὸν βασιλέα Ἀλέξανδρον δύο ἔτη πρὸ τῆς δολοφονίας του, καὶ ἦν ἔκρινεν ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀσπασθῆ τότε, ἀλλ' ὅτι ἴσως θὰ τὴν ἠσπάζετο περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1904. Ὁφείλω νὰ προσθέσω ὅτι ὁ Βάγκο ἀναπαρήγε τὰς σερβικὰς λέξεις κατὰ τρόπον περιεργον. Τὰς ἐπανελάμβανε ὡς τὰς ἤκουεν προφέρων αὐτὰς συλλαβὴν πρὸς συλλαβὴν, ἀλλὰ ἀρχίζων ἀπὸ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν οὕτω: λιμ, μόλιμ, τε, σχίτε, πισχίτε, γιοῖ, μογιόι, ρι, τερι, μάτερι, λίγι, ταλίγι, Ναταλίγι, κτλ. Ὁ Βάγκο ἐξυπνήσας οὐδεμίαν γνώσιν εἶχε τῶν λεχθέντων. Ποιοῦμαι τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἀληθείας, ἐπομένως δὲν διστάζω νὰ θέσω πλήρη τὴν ὑπογραφήν μου καὶ ἰδιότητά μου."

Ἀπὸ πολλὰς πύλεις τῆς Ἑλλάδος λαμβάνομεν συχνὰ πολυσελίδους ἐπιστολάς παριστώσας τὴν ἔκρυθμον κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς κομματοκρατίας καὶ πλουτοκρατίας. Ἡμέραν τινα θὰ δώσωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα ὀγκώδη τόμον ἀποτελούμενον ἀπὸ ὀδυνηρὰς εἰκόνας ἀντλούμενας ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τούτων. Ὁ ἐκ Βόλου γράφων ἡμῖν ἐφιστᾷ τὴν προσοχήν μας εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροήν ἣν οἱ πολιτευόμενοι ἐξασκοῦν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς λαοῦ ὅστις ἠλπιζε κρείσσονα τύχην μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ πρόσφατον ἐπεισόδιον τῶν φαρμακεμπόρων ὑπερ εἰκονίζει τὴν γενικὴν ἐξάρθρωσιν. Ἐν Βόλῳ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐργάται ὡς "φαρμακεμπόροι" καταδιώκονται ὑπὸ κεφαλαιούχων ὡς "φαρμακοποιῶν," ἀφ' ἑτέρων δὲ σοσιαλισταὶ τιμωροῦνται ὑπὸ τῆς πολιτείας δῆθεν ὡς στασιασταί, ἀλλὰ πράγματι διότι διδάσκουν ἀληθείας ἢ ἢ κεφαλαιουκρατία δὲν ἀσπάζεταιται.

ΠΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ.

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ αἵτινες ἔφερον τὴν παρούσαν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, θὰ μείνωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ διακεκριμένοι μετὰ τὸν χαρακτηρισμὸν μεγάλης ἐπαναστάσεως εἰς τὰς πολιτικὰς ἰδέας τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἐπέισθη ὅτι ἡ πλουτολογικὴ βᾶσις τῆς κοινωνίας χρήζει νέας διαρρυθμίσεως, ἵνα ἀνταποκριθῆ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς νεωτέρας κοινωνικῆς ἐπιστήμης. Τὸ κόμμα ὅπερ ἐταύτισε τὴν ὑπόστασιν τοῦ μετὰ τὴν τᾶσιν ταύτην τοῦ λαοῦ ἐγένετο κυβέρνησις καὶ μέχρι τοῦδε ἡ πᾶσα δράσις τῆς δεικνύει ὅτι ἡ ἀμοιβαία συνεννόησις μεταξὺ λαοῦ καὶ κυβερνήσεως διατηρεῖται σῶα. Ἐν ἑτέρᾳ σελίδι τοῦ παρόντος τεύχους τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ διεξηγούνται αἱ ἐκδηλώσεις τῆς εὐσταθείας μετ' ἧς ἡ κυβέρνησις ἐπιδιώκει ἐν τῶν ἐπαναστατικωτέρων νομοθετημάτων ἐξ ὧν ἀναγράφει ἡ ἱστορία τῶν κρατῶν. Ὁ πρὸ δύο ἐβδομάδων εἰσαχθεὶς προϋπολογισμὸς ἐπιβεβαιοῖ τὰς κρίσεις μας, διότι μετὰ τόλμης ἐκπληξάσης πάντας ὁ πρωθυπουργὸς θέτει τὸν πρῶτον λίθον οἰκοδομήματος ὅπερ ἔσται ἑσαεὶ μοναδικῆς φήμης ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ἰδέα περὶ ἀπονομῆς συντάξεων εἰς πάντα πολίτην ἄγγλον, ἀπὸ ἰκανοῦ χρόνου ὑπῆρξε τὸ ὄνειρον τῶν κοινωνιολόγων, καὶ ταχύτατα διευτυπώθη ὡς πολιτικὴ ἀρχὴ πρῶτον μὲν εὐαρίθμων ὁμάδων τῆς βουλῆς εἶτα δὲ κόμματος προιούσης ἐπιρροῆς, καὶ τέλος, αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως. Ὁ σχεδιαζόμενος νόμος, εἶνε ἀληθές, δὲν δημιουργεῖ κατάστασιν πραγμάτων ἰκανοποιούσαν τὸ ἰδεώδες τῆς κοινωνιολογίας, ἀλλὰ βεβαίως θέτει ἀσφαλεῖς βᾶσεις μελλούσης πολιτικῆς ἀναγραφούσης τὸ ἰδεώδες τῆς κοινωνιολογίας ὡς τὸν μέγαν σκοπὸν πρὸς ὃν δέον νὰ ἀτενίσῃ πᾶσα γνησίᾳ κυβέρνησις. Τὸ ποσὸν ὅπερ πρόκειται ὑπὸ τῆς παρούσης βουλῆς νὰ νομοθετηθῆ ὡς σύνταξις δικαιοματικῶς διεκδικουμένη ὑπὸ ἄγγλων πολιτῶν εἶνε δευτερευούσης σημασίας ὡς δευτερευούσης σημασίας ζήτημα εἰς καὶ οἱ τιθέμενοι περιορισμοί. Πρωτευούσης σημασίας εἶνε ἡ ἀναστυλουμένη ἀρχή, καὶ ἡ προνόησις ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἀρχὴ αὕτη νὰ δύναται νὰ ἰκανοποιηθῆ πληρέστατα. Προνοεῖται ἵνα καὶ τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως ἐπιδέχεται αὐξήσιν καὶ οἱ τιθέμενοι περιορισμοὶ ἐπιδέχωνται ἄρισιν. Ἡ ἀναστυλουμένη ἀρχὴ εἶνε ὅτι πᾶς πολίτης δικαιούται νὰ εἶνε συνταξιούχος, τὸ δὲ καθιερούμενον ἀξίωμα εἶνε ὅτι τὸ κράτος εὐθύνεται διὰ τὴν εὐπορίαν τῶν πολιτῶν, κατόπιν ὀρίου τινὸς ἡλικίας. Βεβαίως ἂν τοῦτο δὲν ὀνομάζεται ἐπαναστάσις, δύναται ὅμως ἀδιστακτῶς νὰ ὀνομασθῆ πρόοδος γιγαντιαίοις βήμασι. Διὰ μιᾶς φράσεως ἡ πολιτεία ἀναγνωρίζει συνταξιούχους 500,000 ἐπὶ τοῦ παρόντος, πρόσωπα ἀρκεῖ νὰ μὴ κατεδικάσθησαν ἐπὶ ἐγκλήματι. Τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως εἶνε 360 δραχμαὶ τὸ ἔτος, ἀλλὰ προνοεῖται τᾶσιν αὐξήσεως. Ἀπονέμεται εἰς πάντα πολίτην (ἀμφοτέρων τῶν φύλων) συμπληρώσαντα τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος

τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ προνοεῖται ἐλάττωσις τοῦ ὀρίου τούτου. Τὸ δικαίωμα περιορίζεται εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας εἰσόδημα ὑπερβαῖνον τὰς 725 δραχμὰς τὸ ἔτος. Πᾶς ἔχων ὀλιγώτερον τῶν 725 δραχμῶν τὸ ἔτος ἔχει δικαίωμα συντάξεως. Καὶ ὁ περιορισμὸς ὅμως οὗτος νομοθετεῖται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ δύναται εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀρθῆ, κατὰ τοιοῦτον δηλαδὴ τρόπον ὥστε πᾶς πολίτης, ἀνεξαρτήτως τοῦ εἰσοδήματός του νὰ ἔχη δικαίωμα συντάξεως. Τὰ ἀδύνατα δὲν κατορθοῦνται καὶ βεβαίως θὰ ἦτο ἀδύνατον κατόρθωμα νὰ νομοθετηθῆ σύνταξις σπουδαία καὶ ἀνευ περιορισμῶν, ὑπὸ κυβερνήσεως χώρας κεφαλαιοκρατουμένης, ὅσῳδήποτε καὶ ἂν ὑποστηρίζεται ὑπὸ ἐπιδράσεων δυσμενῶν τῇ κεφαλαιοκρατίᾳ. Τὸ ἤδη ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως κατορθωθὲν ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο ἀδύνατον πρὸ πενταετίας, ἐπιστεύετο δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων ὡς ἀδύνατον, πρὸ πενταμηνίας. Τοιοῦτοτρόπως ὅ,τι τῶρα θεωρεῖται ἡ εἶνε ἀδύνατον μέλλει νὰ κατορθωθῆ βραδύτερον. Ἡ νέα ὁδηγήτρια ἀρχὴ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ὅτι οὐδεμία πεπολιτισμένη κυβέρνησις ἀπαλάσσειται τῆς εὐθύνης τοῦ παρέχειν ἐγγυήσεις περὶ τῆς οικονομικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν πολιτῶν, εἶνε ἀρχὴ προωρισμένη νὰ δημιουργήσῃ αἰῶνας καὶ κόσμους, καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε εἰς τῶν καρπῶν τῆς ἐπαναστάσεως ἢν συνετέλεσαν αἱ τελευταῖαι βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

Ὅτι βαθύτατα θίγουσι τὴν ἀγγλικὴν φυλὴν ζητήματα κοινωνικῆς σπουδαιότητος ἀποδεικνύεται ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ λύσας τὸ ζήτημα τῶν συντάξεων πρωθυπουργὸς Ἀσκουὶθ περιβιάλλεται ἤδη δι' αἰγλης ἧς δὲν ἠξιώθησαν εἰμὴ μετὰ μακροχρόνιον δράσιν οἱ ἐνδοξότεροι πολιτευταὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἱστορίᾳ. Ὡς εἶπον ἤδη, τὸ νομοθέτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε τῶσφ περιορισμένων διαστάσεων ὥστε νὰ δύναται νὰ κληθῆ πενιχρόν. Ἡ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος ἔγκειται εἰς τὴν τελεσφόρον ῥοπήν ἣν ἐκ τοῦ μέτρου προώριστα νὰ λάβῃ ἡ ἔρευνα τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἡ ἐπιδιώξις τῆς θεραπείας τῶν κοινωνικῶν πληγῶν. Ἡ δὲ ἀθόρυβος προσπάθεια τῶν φιλελευθέρων ὅπως κατορθώσωσι τὴν ἐθνοποίησιν τῶν ἰδιοκτησιῶν, ὡς ἐξηγῶ ἐν ἑτέρᾳ σελίδι, εἶνε διδακτικώτατον τεκμήριον ὅτι αἱ διαστάσεις τοῦ νομοθετήματος δὲν θὰ εἶνε περιορισμέναι ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον. Ἀπαξ τεχθείσης τῆς ἀρχῆς, ὡς στύλου τοῦ ἀγγλικοῦ συντάγματος, ὅτι πᾶς πολίτης εἶνε ipso jure συνταξιούχος, αἱ πλουτοφόροι πηγαὶ ἂς θ' ἀνοίξῃ ἡ ἐθνοποίησις τοῦ ἐδάφους, θ' ἀναγνωρισθῶσιν ἀναποφεύκτως ὡς ἀνοιγόμεναι ὅπως θρέψωσι καὶ κραταιώσωσι τὴν τεχθείσαν ἀρχήν, μέχρις οὗ ὁ πόρος ἐξ οὗ θὰ ἀντλήται τὸ διὰ τὰς συντάξεις χρήμα θὰ ἐγγυᾶται αὐτομάτως τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν καὶ ἀπονομὴν τῶν συντάξεων, καὶ ὁ θεσμὸς ἐπομένως θὰ περιβληθῆ τὸν χαρακτήρα καὶ τὸ κῦρος νόμου τῆς φύσεως. Διὰ τῆς ἐθνοποιήσεως τῶν ἰδιοκτησιῶν καὶ διὰ τῆς

νομοθετήσεως τῶν συντάξεων, σκοπεῖται ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία τοῦ πολίτου, ὅστις μετὰ γόνιμον στάδιον ἐργασίας αὐξήσασθαι τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, δύναται ν' ἀποσπρῆθῆ ὡς συνταξιούχος, μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι τὸ γῆρας του ἔσται ὄλβιον δυνάμει τῆς ἐγγυήσεως ἣν παρέχει εἰς αὐτὸν τὸ ἔδαφος ὡσεὶ τράπεζα πληρόνουσα εἰς τὴν διαταγὴν του. Τὸ προνόμιον τοῦτο εἰς οὐδένα ἢ πολιτεία ἀρνεῖται, αὐτὴ εἶνε ἡ ἐννοια τῆς ὑπὸ τοῦ κράτους ἐγγυημένης οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ εἰρήσθω εἰς τιμὴν τοῦ ἀγγλικοῦ κράτους, ὅτι οὐδεμία ἄλλη χώρα κατώρθωσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐξεύρη τὰ οἰκονομικὰ μέσα μεγάλης κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἐλαττώσῃ ἐνταυτῷ τὴν φορολογίαν καὶ συνάμα νὰ ἀπαλείψῃ μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ χρέους. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο δικαίως θεωρεῖται θρίαμβος τῆς ἐλευθερεμπορείας ἣτις ἀπὸ γενεῶν ἤδη ἐπικρατεῖ ἐν Ἀγγλίᾳ. Κατὰ τὰ τρία ἢ τέσσαρα τελευταῖα ἔτη ἠγέρθη σταυροφορία κατὰ τῆς ἐλευθερεμπορείας ἠγουμένου τοῦ Τσαίμπερλαιν, ἀλλὰ τόσῳ πλήρῃς εἶνε ἡδη ἡ ἀποτυχία τοῦ κινήματος τοῦτου τῶν συντηρητικῶν μετὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἄσκουιθ ὡστε ἡ ἰσχὺς τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν σοσιαλιστῶν φαίνεται ἐξησφαλισμένη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Ἡ ἐλπίς τῶν συντηρητικῶν ἦτο νὰ θεσπίσωσι αὐτοὶ τὰς συντάξεις ἐξευρίσκοντες τὰ πρὸς τοῦτο οἰκονομικὰ μέσα διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἐλευθερεμπορείας καὶ ἐπομένως ἐπιβολῆς δασμῶν εἰς ἐμπορεύματα εἰσαγόμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ Τσαίμπερλαιν (ὅστις πρῶτος εἰσήγαγεν, ὅτε ἦτο σοσιαλιστής, πρὸ τριακονταετίας, τὰς περὶ συντάξεων ἐλπίδας τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου) εἶνε εὐφύης, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον συνδυάζεται μὲ τὴν γοητεύουσαν ἰδέαν περὶ τελωνειακοῦ διαχωρισμοῦ μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας σὺν ταῖς ἀποικίαις τῆς θεωρουμένης ὡς ἐσωτερικοῦ, ἀπέναντι ὄλων τῶν ἄλλων κρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ σύλληψις αὕτη ἐγοήτευσεν διὰ τὸ μεγαλεπήβολον αὐτῆς, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἰμπεριαλισμὸς ὅστις διακρίνει τὸ μέγα κόμμα τῶν ὀπαδῶν τῆς, ἀλλὰ δὲν παρέσυρεν τὴν κοινὴν γνώμην εἰς τὸ σφάλμα τῆς καταργήσεως τῆς ἐλευθερεμπορείας ὅσῳδήποτε καὶ ἂν διέθρυπτε τὸν ἀγγλικὸν πατριωτισμὸν ἢ εἰκὼν παγκοσμίου ὁμοσπονδίας κρατῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως Ἐδουάρδου. Καὶ ἡ εἰκὼν μὲν αὕτη ἀπαξ χαραχθεῖσα θὰ μείνῃ ζωηρὰ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἔθνους καὶ θὰ ἔχῃ ἀναμφιβόλως τοὺς καρπούς τῆς ἡμέραν τιμῆς, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα πρὸς κατάργησιν τοῦ συστήματος τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων ἀνευ δασμοῦ — συστήματος αὐξήσαντος καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς Ἀγγλίας, θὰ ταφῆ ὡς ἀπόπειρα ἀμηχανούντων πολιτευτῶν μὴ θελόντων καὶ μὴ τολμώντων νὰ θίξωσι τὰ προνόμια τῶν γαιοκτημόνων. Τὸ τόλμημα ἐντεῦθεν τῶν φιλελευθέρων ἐθαυμάσθη, καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν κυβέρνησιν σοσιαλισταί

κατέκτησαν ἔδαφος. Τὸ σχέδιον τοῦ Ἄσκουιθ περὶ συντάξεων μεθ' ὅλας τὰς ἀτελείας του, εἶνε ὑπερτερον τοῦ σχεδίου ὅπερ εἶχον ἐν νῷ οἱ ἀντίπαλοι. Οἱ συντηρητικοὶ διεννοοῦντο συντάξεις ἀπονεμομένας ἐπὶ τῆ βάσει συνεισφορῶν ἐκ μέρους τῶν συνταξιούχων. Ὁμοιον δὲ τούτου τοῦ σχεδίου εἶνε τὸ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τῆς βουλῆς μὲν ψηφισθέν, ὑπὸ τῆς γερουσίας δὲ τεθὲν εἰς λήθην σχέδιον περὶ συντάξεως ἐξαρτωμένης ἐκ τῶν συνεισφορῶν ἃς θὰ ἠδύνατο νὰ καταβάλλῃ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὁ δικαιοῦχος. Τὸν χαρακτήρα τοῦτον οὐδαμῶς φέρει τὸ ἄσκουίθειον σχέδιον. Δίδει εἰς πάντα πολίτην σύνταξιν, καὶ δὲν ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ τίποτε εἰμὴ μόνον ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν κατεδικάσθη ἐπὶ πενταετίαν πρὶν, διὰ οἰονδήποτε ἐγκλημα. Εἶνε πρόδηλος ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πνεύματος τοῦτου χωρὶς νὰ ἔχω ἀνάγκην νὰ ἀναλύσω αὐτήν. Εἰς δὲ τοὺς ἀποροῦντας πόθεν θὰ εὔρεθῶσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα ἐξ ὧν θὰ δημιουργηθῆ τὸ ταμεῖον τῶν συντάξεων τοῦτο, ὁ Ἄσκουιθ ἀπαντᾷ διὰ ὀλίγων λέξεων μοναδικῆς ἀπλότητος καὶ εὐγλωττίας. Ἐκθέτει τὸν προϋπολογισμόν του παρουσιάζοντα περίσσευμα πέντε ἑκατομμυρίων λιρῶν χωρὶς νὰ παραλείψῃ νὰ ἀφιερῶσιν πρὶν 15 ἑκατομμύρια πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ ἐθνικοῦ χρέους. Ἐκ τούτων διαθέτει 1½ ἑκατομμύριον λιρῶν διὰ τὰς συντάξεις, 3½ δὲ ἑκατομμύρια ἀφίνει λόγῳ ἐλαττώσεως τοῦ φόρου τῆς ζαχάρεως καὶ κατηγορίας τινὸς χαρτοσήμου, κρατεῖ δὲ 250 χιλιάδας λίρας δι' ἀπρόοπτα. Ἡ δαπάνη διὰ τὰς συντάξεις ὑπολογίζεται εἰς 6 ἑκατομμύρια λιρῶν κατ' ἔτος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πληρωμὴ τῶν συντάξεων θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ 1^{ης} Ἰανουαρίου 1900, ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1908 ἐπιβαρύνεται μόνον μὲ τὸ τέταρτον τοῦ ποσοῦ τοῦτου. Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος προβλέπονται πηγαὶ ἐξ ὧν τὰ 6 ἑκατομμύρια ἐξασφαλίζονται ἀνευ δυσκολίας. Εἶπον ὅτι τὸ σχέδιον ἔχει τὰς ἀτελείας του, καὶ ὅτι αὐταὶ θὰ ἀρθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι καὶ κατὰ τὴν παρούσαν σύνοδον τῆς βουλῆς ἢ συζήτησις θὰ βελτιώσῃ τὸ σχέδιον σημαντικῶς. Τὰς λεπτομερείας τῆς λειτουργίας θὰ παρασκευάσῃ ὁ ὑπουργὸς Βώρνης, καὶ ἄλλοι ἀρμόδιοι εἰς μεταγενέστερα στάδια. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἡ λειτουργία του ὡς ἐξῆς· ὁ ζητῶν σύνταξιν θὰ ἀπευθύνεται εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Ἐκεῖ ὁ ἐπιστάτης ἢ διευθυντὴς θὰ τῷ δόσῃ δελτίου ὀδηγῶν αὐτὸν νὰ διατυπώσῃ τὴν αἴτησίν του κατὰ τὸν ἀπαιτούμενον τύπον. Ἡ αἴτησις θὰ διαβιβάζεται εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἀρχὴν ἐπὶ τῶν συντάξεων. Μία τοιαύτη ἀρχὴ θὰ ἔδρεύῃ εἰς ἐκάστην περιφέρειαν εἰκοσι χιλιάδων κατοίκων καὶ θὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῇ σύμβουλον διοριζόμενον ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως. Ἀμα ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ὁ σύμβουλος ἐγκρίνωσι τὴν αἴτησιν, ὁ αἰτῶν θὰ λάβῃ πιστοποιητικὸν συντάξεως καὶ βιβλίον περιέχον μηνιαία κουπόνια ἐξαργυρωτέα ἐν τῷ ταχυδρομείῳ.

ΠΩΣ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Πᾶς ὀργανισμὸς ἔχει τὰ ἐξῆς ἰδιόζοντα 1) τὴν ἀνατομικὴν διαρρυθμίσιν 2) τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς κινήσεως 3) τὴν ἔντασιν τῶν αἰσθητηρίων καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ἡ ἀνατομικὴ διαρρυθμίσιν ὑποβάλλει τὸν ὀργανισμὸν εἰς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῆ καὶ προσέτι εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων συμβιοῦντων ὄντων. Τὸ σχῆμα τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς κινήσεως ἐπιβάλλει τὸ εἶδος τῆς τροφῆς. Ἡ ἔντασις τῶν αἰσθητηρίων καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐξοικειώνει τὸν ὀργανισμὸν μὲ τὰς δυσκολίας τῆς εὐρέσεως καὶ ἐπιτεύξεως τῆς τροφῆς. Ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα στερεῖται τριχῶν εἶνε ἔνδειξις ὅτι ἡ γένεσίς του ἔλαβε χώραν εἰς τροπικὰ καὶ ὑετώδη κλίματα (εἴτε ἐν Ἀφρικῇ εἴτε ἐν Αὐστραλίᾳ). Ἐν τοιούτοις κλίμασιν αἱ τρίχες θὰ ἐκώλυον τὴν ἀνεσίν καὶ τὴν υἰγείαν, καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν μυῶνων τοῦ ὄντος. Ἄλλ' αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς διτηρήθησαν διότι τὸ κρανίον ἀφ' ἐνὸς δὲν ἔχει μυῶνας πρὸς κίνησιν καὶ ἀποβολὴν θερμότητος, ἀφ' ἑτέρου περικλείει τὸ πολυτιμώτερον μέρος τοῦ σώματος. Αἱ τρίχες προστατεύουσι τὸ κρανίον κατὰ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου καὶ κατὰ τῶν βροχῶν ὅπως τὰ βλέφαρα προστατεύουσι τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐντεῦθεν συνάγεται καὶ τὸ πόρισμα ὅτι εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν υἰγείαν νὰ τηρῶμεν ὡς οἶον τε γυμνὸν τὸ σῶμα ἐν ὥρᾳ θέρους καὶ ἐν ὥρᾳ ὑγρασίας. Ἡ ζωολογικὴ ἔρευνα ἀποδεικνύει τὸ ἐπιβλαβὲς τῶν μαλλίνων ἐνδυμάτων ὑπὸ θερμοκρασίαν ὑψηλὴν καὶ εἰς ὑγρὸν περιβάλλον.

Τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ καρποφαγία ἐδημιούργησε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα οἶον εἶνε, δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν ἐξῆς συλλογισμῶν. Τὰ πτηνὰ, ὧν τροφὴ εἶνε κόκκοι, τὰ μαστοφόρα, ὧν τροφὴ εἶνε φύλλα, εὐκόλως διὰ τῶν μικρῶν ὀργάνων των συλλαμβάνουσι τὴν τροφήν των καὶ τὴν καταπίνουσιν. Ἐπίσης μικρὰν δυσκολίαν ἀπαντῶσι τὰ σαρκοβόρα, διότι δὲν ἔχουσιν εἰμὴ νὰ συλλάβωσι τὸ θῦμα νὰ τὸ ξεσχίσωσι καὶ νὰ τὸ κρατῶσιν ἀσφαλῶς πρὸς καταβρόχθισιν. Τὸ καρποδιαίτου ὁμως ζῶον, ἔχον τροφήν ποικιλοτάτην, ὄχι μόνον ἀναγκάζεται νὰ ἀναρριχᾶται εἰς δένδρα, ἢ νὰ ἐνεργῇ ἀνασκαφάς, πρὸς εὐρεσίν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ προπαρασκευάζῃ τὴν τροφήν του διότι αἱ πλείστα τῶν ὀπωρῶν χρίζουσιν ἐπιδεξίου θραύσεως καὶ ἀνοίγματος. Ἐνεκα τῆς λειτουργίας ταύτης τὰ μέλη τοῦ καρποδιαίτου ὑπήκουσαν εἰς ἰδιόζουσαν ὠθησιν ἀναπτύξεως, ἰδίως ἀφ' ὅτου τὸ ζῶον ἤρχισε νὰ ζῆ συστηματικώτερον ἐπὶ δένδρων ὅτε, ἀναγκαζόμενον διὰ μὲν τῶν δύο ὀπισθίων μελῶν νὰ κάθηται, διὰ δὲ τῶν δύο ἐμπροσθίων νὰ ἔχεται τῶν κλάδων καὶ ἀνοίγῃ τὰς ὀπώρας, ἔμαθε νὰ σκέπτεται περὶ τῆς ἀνάγκης

χειρῶν. Αὗται σὺν τῷ χρόνῳ ἐδημιουργήθησαν, καὶ ἔκτοτε τὸ ζῶον τὰς μὲν χεῖρας ἐχρησιμοποίει κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν δένδρων διαμονὴν του, τοὺς δὲ πόδας κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐνταῦθα δέον νὰ τεθῇ ἡ ἐποχὴ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν δύο φύσεων, τῆς τοῦ πιθήκου καὶ τῆς τοῦ προανθρώπινου ὄντος. Ἡ φυσιολογία καὶ αἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουν εἰς μὲν τὸν πίθηκον νὰ παρατείνῃ περισσότερο τὴν ἐπὶ τῶν δένδρων διαμονὴν του, εἰς δὲ τὸ προανθρώπινον ὄν νὰ διαβιοῖ ἐξίσου ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ βραχύτης τῶν ἀνθρώπινων χειρῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ σκέλη. Μία σπουδαία συνέπεια προέκυψεν ἐκ τοῦ ῥηθέντος γεγονότος. Τὸ προανθρώπινον ὄν δημιουργήσαν ἐαυτῷ στοιχειώδεις πόδας καὶ στοιχειώδεις χεῖρας, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ παραμείνῃ διαρκῶς εἰς χώρας κατακεκαλυμμένας ὑπὸ δασῶν. Εἰς ταύτας περιορίσθη ὁ πίθηκος, ἀλλὰ τὸ προανθρώπινον ζῶον περιήλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀναζητήσῃ τόπους ἀραιότερας δασώσεως. Ἐπι πλέον οἱ ἀναπτυχθέντες πόδες του ἀπέβησαν καταλληλότεροι ἢ οἱ τοῦ πιθήκου ὅπως ἀναβαίνωσιν εἰς δένδρα ἔχοντα λείον κορμόν, ὡς οἱ φοίκικες καὶ αἱ βανανέαι. Ἐχομεν λοιπὸν τώρα δύο ἔθνη ἀρχηγόνων ζῶων, ἅτινα εἰσὶν ἐξάδελφα—τὸν πίθηκον καὶ τὸ προανθρώπινον ὄν—καταγόμενα ἀπὸ κοινὸν προπάτορα ζῶον εἰς τροπικὰς καὶ ὑετώδεις χώρας. Ὁ περιορισμὸς τοῦ πιθήκου εἰς τὰ δάση ἔσταμάτησε τὴν ἀνέλιξίν του, ἀλλ' ἡ μεταναστευτικὴ τοῦ προανθρώπινου ὄντος τάσις ἀπέβη εὐνοϊκὴ εἰς τὴν περαιτέραν ἀνέλιξιν. Μάλιστα ἡ ὑπαρξίς πυγμαίων φυλῶν εἰς τὰ τροπικὰ δάση ἰποδεικνύει ὅτι τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν δεινῶν καὶ δασῶν ἐματαίωσε τὴν ἀνάπτυξιν ὡς θὰ ἐματαίου αὐτὴν ἢ ἔρημος ἢ ὁ πάγος. Τὸ ἀνθρώπινον στόμα ἐπίσης εἶνε δημιούργημα τῆς καρποφαγίας. Οἱ κόκκοι καὶ τὰ χόρτα καὶ ἡ σὰρξ ὑποθέτουσι στόμα καὶ ὀδόντας ὅπως διάφορα τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ μηρυκάζοντα καὶ τὰ σαρκοβόρα σχίζουσι καὶ καταβροχθίζουσιν αὐθωρεῖ τὴν λείαν των, ἀλλὰ τὰ κάρνα δέον νὰ θραυσθῶσι καὶ ἀνοιχθῶσιν. Ὁ ὄρος δὲ οὗτος ἀπαιτεῖ προνοητικὴν ἐργασίαν συσσωρεύσεως τῆς τροφῆς ἐν καταλλήλῳ τόπῳ, καὶ ἐντεῦθεν τὸ προανθρώπινον ζῶον ἤρξατο νὰ σκέπτεται περὶ τῆς ἀνάγκης θύλακος τινὸς πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς τροφῆς του εἰς τὸν οἰσοφάγον. Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ κοίλωμα τοῦ οὐρανίσκου καὶ τὸ δέρμα τῶν σαρκῶν ὑπήκουσαν εἰς τὴν ὠθησιν τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἀπαιτουμένου ὀργάνου. Παραλλήλως οἱ ὀδόντες ὑπεχώρησαν εἰς τὰς ἀναγκαίας διαστάσεις. Κοπτήρες, μόνον καὶ μόνον ὕπως δαγκάνωσι μικρὰν ποσότητα ἐκ τοῦ εὐμεγέθους καρποῦ, καὶ μυλόδοντες ὀλίγιστοι ὡς ἐκ τοῦ συγκεντρωμένου χαρακτηρισμοῦ τῆς τροφῆς. Τὸ διαμορφωθὲν στόμα προσέτι ἀπέβη καταλληλότερον πρὸς διάσωσιν καὶ πόσιν

τοῦ ρευστοῦ τῆς ὀπώρας, ἰδίως διότι ἡ γλῶσσα ἀπώλεσε τὴν ἰκανότητα τοῦ εἰσπίνειν προσαρμοσθεῖσα εἰς μέγεθος μικρὸν ἐφαρμόσιμον ἐπὶ τοῦ κοίλου οὐρανίσκου, καὶ εἰς μυώδη σύστασιν κατάλληλον εἰς μαγείρευσιν τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον σκληρᾶς τροφῆς. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πιθηκικοῦ στόματος καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὑπενθυμίζει τὰς περιστάσεις αἰτίνες ἐπέβαλον διαζύγιον μεταξὺ τῶν δύο ἐξαδέλφων ὄντων. Τὸ προανθρώπινον ζῶον χάρις εἰς τὰς στοιχειώδεις χεῖρας του ἐκέκτητο μηχανικὸν μέσον ἐπιτεύξεως καὶ εἰσδοχῆς τῶν τροφίμων του, ἐνῶ ὁ πίθηκος ἦτο ἐντελῶς ἐξηρητημένος ἀπὸ τῆν φυσιολογίαν τῶν σιαγόνων, τῶν ὀδόντων του καὶ τῶν μασσητήρων μυῶν του, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα, παρ' αὐτῷ, ἐπομένως, ἔλαβον διαστάσεις. Τὸ προανθρώπινον ζῶον ἐδημιούργησεν ἑαυτῷ μικρὸν στόμα διότι δὲν ἦτο ἠναγκασμένον νὰ εἰσδέχεται ὀλόκληρον τὴν μεγάλην ὀπώραν. Τὸ δὲ πλεονέκτημα τῆς μεταναστευτικῆς δυνάμεως του τῷ ἐξησφάλιζε χυμῶδεις καρπούς παραγομένους εἰς ἀραιόφυτα μέρη, ὡς, φερ' εἰπεῖν, ἡ ἀνανά. Τὸ νεογνὸν τοῦ πιθήκου καὶ τὸ νεογνὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζουσι μεταξὺ των πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ὁμοιάζουσιν ἅμα ἡλικιωθῶσι. Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ των τὰ δύο γένη ἐβάδιζον παράλληλως μέχρι τινός, καὶ κατόπι διεζεύχθησαν. Διεζεύχθησαν δὲ διότι ὅταν ἐπρόκειτο μόνον περὶ σιαγόνων καὶ βραχιόνων ἠδύναντο νὰ βαίνωσι παράλληλως, βραδύτερον δὲ, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἐγκεφάλου καὶ σκελῶν, ἡ διάζευξις ἐπεβλήθη. Συνέβη διαφορισμὸς πρῶτον μὲν συνεπεία τῶν ἀλλοίων μέσων πρὸς κίνησιν, εἶτα δὲ συνεπεία τῶν ἀλλοίων μέσων πρὸς εἰσδοχὴν τροφῆς. Ἡ πρώτη περίπτωσις ἦγαγεν εἰς τὴν ὑλικὴν εὐπορίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δευτέρα εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ὑπεροχὴν. Ὁ ἀνθρώπος προώριστο νὰ ἀποκτήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ὀμιλεῖν, ἐξόχως δὲ πρὸς τοῦτο ἐνισχύθη παρασκευασθὲν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς τροφῆς τὸ στόμα. Οὐδεμία δὲ ἄλλη διαμόρφωσις τοῦ στόματος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταλήξῃ εἰς προφορικὸν λόγον. Δὲν εἶνε δὲ ἡ ἔλλειψις ἐνδιαθέτου λόγου παρὰ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἡ αἰτία ἧς ἔνεκα ταῦτα στεροῦνται τῆς δυνάμεως τοῦ ὀμιλεῖν, ἀλλ' ἀπλῶς ἡ ἔλλειψις τῶν μηχανικῶν μέσων ἀρθρώσεως μετὰ τὰ ὁποῖα ἐπροίκισαν τὸν ἀνθρώπον αἱ συνθήκαι τοῦ ἀρχηγόνου βίου του. Εἶδομεν πῶς διεμορφώθη ἡ γλῶσσα του εἰς βραχὺ, μυῶδες, εὐκίνητον ὄργανον, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ χεῖλη του. Πῶς αἱ διαστάσεις τῶν ὀδόντων του ὑπεχώρησαν εἰς μετριότητα καὶ κυρτότητα ὥστε νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἐνδότερον τοῦ στόματος εἰς εἶδος αὐλοῦ καθ' ὅσον ἡ γλῶσσα τίθεται ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου ἢ τῶν ὀδόντων, ἢ τῶν χειλέων, ἢ τῶν παρειῶν. Εἰς τὰ ζῶα οὐδέποτε ἐδόθη ἀφορμὴ ἀναπτύξεως τοιούτων πολυπλόκων ὀργάνων.

Ἄπαξ παρεσκευάσθη τὸ πρὸς ἀρθρωσιν λέξεων

ὄργανον, ἀντίστοιχος ἀφύπνισις ἐπισυνέβη καὶ εἰς τὸ νευρικὸν σύστημα, οὐ τὸ εἰδικὸν κέντρον ἤρξατο νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, τούτων δὲ πάλιν ἡ λειτουργία, ἐν μορφῇ ἐκφράσεως καὶ συνεννοήσεως, ἐξηκολούθησε νὰ διακεντᾷ τὸ νευρικὸν κέντρον τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τρόπον ὥστε λόγος καὶ στοχασμὸς ἐχώρησαν ἔκτοτε ἀμοιβαίως καὶ παράλληλως ἀναπτυσσόμενοι. Ἐκ τούτων δὲν εἶνε δύσκολον νὰ κατανοήσῃ τις τὴν πτώσιν ἣν ἔπαθεν ὁ πίθηκος ἐμμένων εἰς τὰ πάτρια.

Οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ θὰ μᾶς ὀδηγήσουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὴν ὀφείλομεν εἰς τὴν καρποφαγίαν. Τὸ καρποδίατον ἀρχέγονον ζῶον εἶχε σπουδαιότατον πλεονέκτημα ἀπέναντι τοῦ χορτοφάγου καὶ τοῦ σαρκοφάγου. Ὅχι μόνον ἐτρέφετο πάντοτε ἐπαρκέστερον τοῦ μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐξησφάλιζε πάντοτε ποσότητα μείζονα ἢ τὸ δέ. Κατὰ συνέπειαν δὲν ἐβράδυναν τὰ καρποδίατα ἐκεῖνα ὄντα νὰ συμβιώσωσιν ἐν κοινωνικῇ εἰρήνῃ. Ἐν τούτοις ἡ δεινὴ αὐτῶν πατρὶς ἀφ' ἑνὸς κωλύει τὴν συνάντησιν, ἀφ' ἑτέρου ἐπιβάλλει καὶ ποῖαν τινα ἀτομικὴν αὐτοβουλίαν λόγῳ τῆς δυσχερείας περὶ τὰς κινήσεις καὶ τῆς ποικιλίας τῶν τροφῶν. Ἀντιθέτως τὰ μὲν σαρκοβόρα ἐν ἐγωϊστικῇ ἀντιζηλίᾳ ἀποφεύγουσιν ἀλλήλα, τὰ δὲ χορτοφάγα, ὡς ἐκ τῆς μονοτόνου τροφῆς των, ὑπερσυγκεντροῦνται ἐν ἀγέλαις ἐν αἷς ἕκαστον ἄτομον ἀκολουθεῖ τυφλῶς τὰ ἄλλα. Ἐτερον πλεονέκτημα τῆς καρποφαγίας, προωρισμένον εἰς σπουδαίας συνεπείας, ὑπῆρξεν ἡ δαψιλῆς σχολὴ ἣτις ἀφίνετο εἰς τὸ καρποδίατον ζῶον μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν προμηθειῶν του. Αἱ οὕτω κερδαινόμεναι ὥραι σχολῆς ἀφιερῶντο εἰς παιδιὰς καὶ κινήσεις ἐξόχως εὐνοούσας τὴν διανοητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐξέλιξιν, ἅπαξ ἡ μέριμνα τῆς τροφῆς ἤρθη καὶ αἱ δυσκολαὶ τῆς ἐπιτεύξεως ὑπερενικήθησαν. Ὅπως λοιπὸν ἐν ἀρχῇ ἡ μέριμνα καὶ ἡ ἔρευνα ἐπέφερον τὴν σωματικὴν διάπλασιν, οὕτω βραδύτερον ἡ ἄρσις τῆς μερίμνης καὶ τὸ λελογισμένον τῆς ἐρένης ἐπέφερον διανοητικὴν διάπλασιν καὶ συναίσθησιν στοιχειώδη κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς διανοητικῆς λειτουργίας ἐρρίφθησαν ἀφ' ὅτου τὸ καρποφάγον ζῶον ἐπεδόθη εἰς τὸ δύσκολον καὶ πολύπλοκον ἔργον τῆς ἀναζητήσεως τῶν τροφῶν του ἐπὶ τῶν κλάδων ἢ ὑπὸ τὸ ἔδαφος. Εἰς τοιοῦτον ἔργον δὲν ὑπεβάλλετο τὸ χορτοφάγον οὔτε τὸ σαρκοφάγον ζῶον. Τοῖς ἤρκει νὰ ἔχωσι τὸ μὲν, ταχύτητα ἐκτελέσεως, τὸ δέ, ῥώμην καὶ ὀξείαν ἔσφρησιν. Ὅστε ἡ δυσκολία τῆς ἐπιτεύξεως ἐν ἀρχῇ, ἡ παιδιὰ καὶ ἄνεσις βραδύτερον συνετέλεσαν εἰς τὴν διανοητικὴν τοῦ προανθρώπινου ζώου ἐξέλιξιν. Ἐνῶ λοιπὸν τὸ βίαιον ὑπεχώρει, παράλληλως ἀνεπτύσσετο τὸ μιμητικὸν καὶ ἀλληλέγγυον ἐν τῇ ἰδιοσυστάσει ἐξ ἧς ἐμελλε νὰ ἐκπορευθῇ τὸ αὐτοσυνείδητον ἀνθρώπινον ὄν. Ἄλλ' ἡ ἔξις τῆς καρποφαγίας πλὴν τῶν τῶσων

ἄλλων ἀποτελεσμάτων της ἔθεσε καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἰδέας τοῦ μελλοντισμοῦ ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης ἦν τὸ προανθρώπινον ζῶον ἠσθάνθη νὰ συγκομίξῃ τὰς προμηθείας του ὡς ἄκεις προεμάντευε δυσμενεῖς ἐποχάς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἀφοῦ ἡ καρποφαγία προήγαγε τὸ προανθρώπινον ὄν εἰς ὕψος τι διανοητικῆς δυνάμεως, τὰ σωματικά του πλεονεκτήματα συνετέλεσαν εἰς τὴν περαιτέρω προαγωγὴν του. Τὸ καθίστων ἱκανὸν νὰ πλανᾶται μακρὰν τῆς κοιτίδος του καὶ ἀνακαλύπτει νέους ὀρίζοντας, συλλαμβάνει νέας ἰδέας ἀντιθέτως πρὸς τοὺς πιθήκους ὧν ὁ ὀρίζων περιεκλείετο ἐντὸς τῆς ἀτέρμονος μάξης τῶν πυκνῶν δένδρων. Τὸ προανθρώπινον ὄν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ ἐν μεμονωμένον δένδρον ἐνιαχοῦ, ν' ἀναρριχηθῇ ἐπ' αὐτοῦ, νὰ κυττάξῃ μακρὰν εἰς ἀπωτίτους ὀρίζοντας καὶ κατοπτρεύσῃ ἐχθρόν τινα, τελεσφορώτερον ἢ εἰάν ἦτο ὠκύπουν ὄσφ τὸ χορτοφάγον, ἢ ὄξυδερκὲς ὄσφ τὸ σαρκοφάγον. Πιθανώτατα δὲ τὰ μεμονωμένα δένδρα ὑπῆρξαν οἱ προμαχῶνες του ἐν περιπτώσει ἐχθρικών ἐφόδων. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βεβαίως ὁ προἄνθρωπος ἐμειονέκει, ἔχων ὑποδεέστερα αἰσθητήρια καὶ βραχείας χεῖρας, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ὀπλισθῇ διὰ τῆς ῥάβδου ἧτις ὀλίγῳ πρὶν τῷ ἐχρησίμει μόνον ὡς ἐργαλεῖον τρυγητοῦ. Αὕτη ἡ ῥάβδος εἶνε ἡ προμήτωρ ὅλων τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν ὄπλων συνάμα, ὅλης τῆς γεωργίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης. Ἐφεξῆς τὸ ἔργον τῆς περαιτέρω διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἐξησφαλίσθη. Συνεπεβοήθησε δὲ εἰς τοῦτο ἡ ἐκ παραδόσεως διάσωσις τῆς πείρας παρελθουσῶν γενεῶν, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ συγκομιδὴ τῶν τροφίμων ἐγένετο ταχύτερα καὶ δαψιλεστέρα, καὶ καθόσον ὁ στοχασμὸς ἀντικαθίστα τὸν σωματικὸν μόχθον. Ἀκριβῶς δὲ τότε ἡ ἀντικατάστασις αὕτη—ἡ ὑπεροχὴ αὕτη τοῦ στοχασμοῦ ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ, ἐξακολουθοῦσα καὶ νῦν καὶ αἰεὶ ἡ αὕτη αἰτία, ἀκάματος ὡς ἀνεκαθεν, σφοδρὰ ὡς ἦν ἐν τῇ πρώτῃ ὠθήσει της, ἐλαύνουσα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ πρόσω, τελειοῦσα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν θαυμασίως τὴν ἀνατροφὴν μας ὡς ἀτόμων καὶ ὡς συνόλου, ἐξυψοῦσα καὶ ἐξευγενίζουσα, φρονηματίζουσα καὶ οἰκοδομοῦσα.

X.

Τὸ εἰσοδήμα τοῦ ἀγγλικοῦ βασιλείου ὑπολογίζεται εἰς δύο δισεκατομμύρια λίρας.

Διακόσαι χιλιάδες οἰκογένειαι ἀπολαύουσι τὸ ἐν τρίτον τοῦ εἰσοδήματος τούτου, πᾶν ἄλλο ἢ ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου των.

Ἐπτακόσαι χιλιάδες οἰκογένειαι ἀπολαύουσι τὸ ἐν ἑβδομον τοῦ ὅλου εἰσοδήματος τῆς χώρας.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ ἐν ὄγδοον τοῦ πληθυσμοῦ ἀπορροφᾷ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (ἐννοεῖται ἀνευ ἰδρώτος).

Ἐπτακόσαι χιλιάδες πρόσωπα ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ἐκ τούτων αἱ ἑξακόσαι χιλιάδες ἀποθνήσκουσιν ἄποροι. Τέσσαρες χιλιάδες πρόσωπα ἀποθάνοντα κέρυσιν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀφῆκαν περιουσίαν διακοσίων ἑκατομμ. λιρῶν. Καὶ ἐννοεῖται δὲν τὰ ἀπέκτησαν διὰ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου των, ἀλλὰ διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἐνοικίων καὶ τῶν μερισμάτων.

ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

[Ἐκ τῶν τίτλων τοῦτον ἐν τῇ International Review (Fisher Unwin, London) ὁ ἐν Λειψίᾳ καθηγητὴς κ. Lamprecht ἔγραψεν ἄρθρον ἔχον ἐν περιλήψει ὡς ἑξῆς.]

Ἡ ψυχὴ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους εἶνε δημοκρατικὴ καὶ προοδευτικὴ μολονότι ὁ συνταγματικὸς μηχανισμὸς τῆς Γερμανίας εἶνε μοναρχικὸς καὶ συντηρητικὸς. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει ὡς πρὸς τὴν Γαλλίαν. Ἐκεῖ τὸ σύνταγμα εἶνε δημοκρατικόν, ἀλλὰ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα εἶνε συντηρητικόν. Ἐντούτοις ὁ χαρακτήρ τοῦ συντάγματος οἰασδῆποτε χώρας δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ ὡς πῖναξ τῆς ἐθνικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Τὴν σήμερον τὰ ἔθνη εἶνε αὐτουργὰ τῆς ἐαυτῶν σταδιοδρομίας, καὶ δὲν εἶνε ἐπιστημονικὸν νὰ κρίνωμεν περὶ αὐτῶν ἐκ τῶν πολιτικῶν συμβάντων των. Εἶνε ὅμως λίαν οὐσιώδες νὰ ἐρευνῶμεν τὰ ἐθνικὰ χαρακτηριστικά των καὶ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ἐθνικὴν των συνείδησιν ἵνα συνάγωμεν ἀσφαλῆ συμπερίσματα περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν δύνανται νὰ ἐξασκήσωσιν ἐπὶ τῆς φορᾶς τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ γερμανικὸν ἐθνικὸν αἶσθημα οἷον ἀνεπτύχθη μέχρι σήμερον εἶνε σχετικῶς προσφάτου βλαστήσεως. Ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς συγχρόνου φάσεως, ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἀναλλοίωτα τὰ ἀρχέγονα στοιχεῖα τοῦ γερμανικοῦ χαρακτήρος, καὶ θὰ ὑπέπιπτον εἰς σοβαρὸν σφάλμα τὰ ἄλλα ἔθνη εἴποτε παρέβλεπον ἢ παρενόουν τὴν σημασίαν τῶν ἀρχηγόνων αὐτῶν φυλετικῶν χαρακτηριστικῶν. Γνωρίζομεν σήμερον ὅτι ἀπαιτοῦνται μυριάδες ἐτῶν ὕπως σχηματισθῇ ἡ θεμελιώδης βᾶσις τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως ἐνὸς λαοῦ, ἧτις δυνατὸν νὰ συγκαλύπτεται καὶ διατελῇ ἀφανῆς, ἀλλ' οὐχ ἦττον ὑφίσταται διαθέουσα τὴν φύσιν τοῦ γένους. Βεβαίως ἀφ' οὔτου ὁ Τάκιτος περιέγραψε τὸν γερμανικὸν χαρακτήρα, τὸ γερμανικὸν ἔθνος ἔσχε ποικίλας περιπετείας, οὐδὲ ἐμεινεν ἀμιγῆς ξένου αἵματος. Πολλὰ ῥωμαιο-κελτικά, σλαβικά καὶ δὴ μογγολικά στοιχεῖα εἰσεχώρησαν εἰς τὴν ἰδιοσυκτασίαν του. Μολαταῦτα αἱ θεμελιώδεις ιδιότητες τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος οἷον περιέγραψεν αὐτὸν ὁ Τάκιτος ὑφίστανται ἀκόμη καὶ σήμερον. Διὰ τὸν παρόντα σκοπὸν μου θὰ ἐνδιατρίψω εἰς μίαν μόνην, ἀλλὰ πολὺ σπουδαίαν, ἐκ τῶν ιδιοτήτων τούτων, εἶνε δὲ αὕτη ὁ ἰδανικισμὸς τοῦ γερμανικοῦ χαρακτήρος. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς παραπλανήσῃ ὁ αὐστηρὸς στρατιωτικισμὸς εἰς δὴν ὑπεβλήθη τὸ ἔθνος ὑπὸ τὴν χουζολερρικὴν δυναστείαν τῆς Πρωσσίας—χώρας ἀρχικῶς σλαβικῆς, ἀποικισθείσης ἀπλῶς ὑπὸ γερμανῶν. Ἐπὶ τὸν δεσπότην τούτου στρατιωτικισμὸν, ὅστις βεβαίως ἀφέλησεν ἄτε ἀναχαιτίσας τὴν ἐθνικὴν τάσιν πρὸς ἀδιαφορίαν περὶ πρακτικὰς βλέψεις, ζῆ εἰσέτι ὁ ἀρχαῖος ἰδανικισμὸς, ἀποδείξας ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὴν ἐπιρροὴν του εἰς πλουσίαν βλάστησιν προϊόντων τέχνης, ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης. Εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ

ιδεολόγου να ἔχη προσηλωμένον τὸ βλέμμα εἰς ἀπωτάτους ὀρίζοντας καὶ πᾶσα παρεμβολὴ προσκομμάτων ἐξοργίζει δεινῶς τὸν γνήσιον ιδεολόγον. Αὐτὸ εἶνε ἀληθῆς γερμανικὴ ιδιότης, καὶ ὡς κοινῶς λέγεται, ὁ γερμανὸς ἀνέχεται πολλά, ἀλλ' ἅμα κρίνῃ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἀφόρητον, δὲν καταπραῦνεται εὐκόλως. *Furore Teutonico* εἶνε ἡ φράσις δι' ἧς χαρακτηρίζει τὴν ιδιότητα ταύτην ὁ Τάκιτος. Χάριν τῆς πατρίδος τοῦ ὁ γερμανὸς εἶνε ἱκανὸς νὰ υποβληθῇ εἰς πᾶσαν προσωπικὴν καὶ ὑλικὴν θυσίαν, ὡς ἀπέδειξε τὸ 1813, ἀλλ' ἡ "τευτονικὴ μανία" δὲν ἐξωβελίσθη καὶ δύναται πάντοτε νὰ ἐκδηλωθῇ προκαλουμένη ὑπὸ σοβαρῶν διεθνῶν περιπλακῶν. Οἱ τελευταῖοι τρεῖς ἢ τέσσαρες αἰῶνες προσεπεκόλλησαν καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ εἰς τὴν γερμανικὴν φύσιν. Ἐν τούτων εἶνε ἡ ὑπερηφάνεια ἣτις βασιίζεται ἐπὶ τῆς ἀναβιώσεως τῆς κλασικῆς μαθήσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἤσκησεν ἡ Μεταρρύθμισις. Ἡ κλασικὴ μάθησις ἰδίως ἀφύπνισεν αἰσθήματα ἔθνικῆς ὑπερηφάνειας ὑποκαλύψασα τὰς περιγραφὰς τῶν ἠττηθέντων Ῥωμαίων περὶ τῶν νικῶν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν γερμανῶν Ἀρμενίου. Ἦλθεν ὁμως κατόπι εἰς τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα ἡ ἐποχὴ τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, καὶ ἀφῆκε νέαν ἐπίστρωσιν εἰς τὸν γερμανικὸν χαρακτήρα τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος. Ἡ πρόσθεν ὑπερηφάνεια ἐξέλιπεν. Ἀνησυχία ἐπεκράτησε περὶ τῆς ἔθνικῆς ὑπολήψεως, καὶ χαρακτηριστικὴ τις ταπεινοφροσύνη ἀπέναντι τῶν ξένων ἐπηκολούθησεν ἣτις εἰς πολλὰς περιπτώσεις, ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν ἀπετινάχθη τέλεον. Ἡ ἐπιρροὴ βραδύτερον τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου ἐρριψε ρίζας, καὶ ὁ ἐπακολουθήσας αἰὼν τῆς φιλοσοφίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς ἐστερέωσε τὴν ὑπόληψιν τῆς Γερμανίας ὡς ἔθνος ποιητῶν καὶ φιλοσόφων. Μία μετριόφρων ἔθνικὴ αὐτεκτίμησις ὑπῆρξεν ἡ ἐντεῦθεν συνέπεια. Προέκυψεν ἡ συναίσθησις ἐκείνη τῆς διανοητικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπεροχῆς, ἣτις δὲν δυσχεραίνει πολὺ ν' ἀφίνη, ἀνευ φθόνου, τὴν ὑλικὴν δύναμιν εἰς ἄλλα ἔθνη. Ἡ τελευταία ἐπίστρωσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1870, καὶ συνίσταται εἰς ἡρεμον τινὰ ὑπερηφάνειαν ἐπὶ τῇ ἐπιτεύξει τῆς γερμανικῆς ἐνότητος, καὶ εἰς χαλυβδίνην ἀποφασιστικότητα περὶ διατηρήσεως τῆς ἐνότητος ταύτης καὶ χρησιμοποίησεως αὐτῆς πρὸς ἀνακατάκτησιν τοῦ ἀπολεσθέντος πρώην οικονομικοῦ μεγαλείου. Δὲν δύναται τις ὁμως ν' ἀρνηθῇ ὅτι τὸ νέον τοῦτο αἶσθημα ὑπερέβη ἐν μέρει τὰ προσήκοντα ὄρια. Ὡς ἀντίδρασις τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἔθνικου πνεύματος ἐν τῷ δεκάτῳ ἑβδόμῳ αἰῶνι ἀνέθορον ὁ νεώτερος σωβινισμὸς ὁ μὴ διστάζων νὰ θεωρῇ τὸ ἔθνος ὡς τὸ μόνον ἐνδεδειγμένον ὑπὸ τῆς Προνοίας νὰ δράσῃ ἐπὶ Γῆς καὶ παραγαγῶν τὸ ἦθος ἐκεῖνο ὅπερ οἱ γάλλοι καλοῦσι *grossiereté allemande*. Ἀλλὰ βεβαίως ὁ χρόνος θὰ ἐπενεργήσῃ αἴρων τὰς παραφυάδας καὶ δια-

μορφῶν τὸ γερμανικὸν ἦθος εἰς συνετὴν αὐτοπεποιθήσιν καὶ ἐμφρόνα αὐτεκτίμησιν.

Μία ἄλλη ιδιότης τοῦ γερμανικοῦ χαρακτήρος εἶνε ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἐντούτῳ συγγενεῦει ἡ γερμανικὴ φύσις μετὰ τῆς γαλλικῆς. Ἀμφότερα τὰ ἔθνη ταῦτα, πλειότερον ἄλλων ῥυθμίζουσι τὰς πρὸς τοὺς ξένους σχέσεις των ἐν ἀναφορᾷ πρὸς αἰσιόδοξόν τι ἰδεῶδες περὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦτο ὅπερ ἔφερε καὶ μέλλει αὖθις καὶ αὖθις νὰ φέρῃ τοὺς δύο τούτους λαοὺς παρὰ τὸ πλευρὸν ἀλλήλων ἐν τῇ ἀνελίξει τῆς ἀνθρωπίνης προόδου. Ἀλλ' ἡ σύμπτωσις τῶν τάσεων τούτων δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς λήθην τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ γαλλικὴ ἰδανικὴ σύλληψις περὶ τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε μᾶλλον φύσεως αἰσθητικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς, ἐνῶ ἡ γερμανικὴ εἶνε μᾶλλον φιλοσοφικὴ καὶ διανοητικὴ. Ὁ γερμανικὸς ἀνθρωπισμὸς συγχρονίζει ἱστορικῶς μετὰ τὰς ἐνδοξοτέρας ἔθνικὰς ἀναμνήσεις, ἐρμηνευθεῖς ἰδίως, ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Σχίλλερ, τοῦ Κάντ, τοῦ Σχέλλινγκ καὶ τοῦ Ἐγκελ, ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Μόζαρτ καὶ ἐμφαντικώτερον ὑπὸ τοῦ Βετόβεν. Ὑψηλοῦ τῆς Ἀνθρωπότητος ἀνευ ὑστεροβουλίας, εἶνε ἡ ζῶσα ἰδέα τοῦ Σχίλλερ, καὶ ἐνταυτῷ, δυνάμεθα εἰπεῖν, εἶνε ὁ πρυτανεῦων τόνος τοῦ γερμανικοῦ διανοητικοῦ κινήματος τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος, τῆς γερμανικῆς δηλαδὴ ποιήσεως, φιλοσοφίας, ἐπιστήμης, μουσικῆς, καὶ ἰδεωδῶν ἐκπαιδεύσεως. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος νέα περίοδος διανοήσεως ἀνέθορε συνεπεία τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀνελίξεων ἐν Γερμανίᾳ, παρέχουσα τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁ ἀνθρωπισμὸς τοῦ Σχίλλερ καὶ τῶν ἄλλων γιγάντων τῆς ἐποχῆς του προώρισται νὰ προσκτῆσῃ νέον σθένος ὑπὸ ἀναβιούσας μορφάς. Ἀκριβῆς παρατήρησις τοῦ συγχρόνου γερμανικοῦ διανοητικοῦ βίου ἐπιβεβαιοῖ τὴν εἰκασίαν ταύτην.

Πάντα ταῦτα εἶνε σπουδαῖα γεγονότα ἐκ τῆς ὑπόψεως τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς. Ὁ κόσμος δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τόσον ὕψος πολιτισμοῦ ὥστε νὰ παύσῃ θεωρῶν τὴν στρατιωτικὴν ἰσχὺν ὡς ἐνδειξὴν ἔθνικου σθένους, ἀλλ' ἐνταυτῷ αἱ ἀνελίξεις τοῦ βιομηχανισμοῦ ἀποτελοῦσι παράγοντα ὑπάτης σπουδαιότητος. Ἐν τῷ συνδυασμῷ τούτῳ εὔρε τὴν Γερμανίαν ἡ τελευταία δεκαετία τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ὅτε νέαι πολιτικαὶ δυνάμεις ἀνεφάνησαν. Ἐπὶ ἐδάφους πλουτολογικῆς ἀναπτύξεως προέκυψεν ἡ ἰδέα μεγάλων κοσμοκρατοριῶν ἐχουσῶν οικονομικὴν αὐτάρκειαν. Ἡ Γερμανία βεβαίως ἀκολουθεῖ ἐν τούτῳ τὰς τάσεις τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νέου τούτου συνδυασμοῦ συνθηκῶν παρατηρεῖται ἀνατέλλων νέος τις γερμανικὸς ἀνθρωπισμὸς, οὗ τὰς ἀνελίξεις ἡ Γερμανία ἀναμένει μετὰ φιλοτίμου συναίσθησεως τοῦ ἑαυτῆς σθένους.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ.

Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Μετσνικώφ, Αἰσιόδοξοι Μελέται περιέχει πολλές ἐξόχως διδακτικὰς ἀληθείας αἵτινες θ' ἀπετελέσωσιν ἀναμφιβόλως πολὺτιμον συμβολὴν εἰς τὴν μέλλουσαν Βιονομικὴν Ἐπιστήμην. Ὁ ῥώσσοσ ἐρευνητὴς δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένος προλήψεων καὶ ὑποπίπτει ὡς ἐκ τούτου εἰς θεμελιώδη σφάλματα, ὡς φερ' εἰπεῖν ὅταν συνηγορῇ ὑπὲρ ἐνέσεως ὀρῶν, καὶ ὑπὲρ ζωομικῶν πειραμάτων. Αὐταὶ εἶνε προλήψεις ἃς ὁ ἀνατέλλων ἀνθρωπισμὸς καταδικάζει ὡς βαρβάρους. Ἀλλὰ παραβλέπων τοὺς περιορισμοὺς τούτους τοῦ διασήμου βιολόγου, ἐπέιγομαι νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ, εἰς τὰ καθαρῶς βιονομικὰ στοιχεῖα τοῦ ἔργου του. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μετσνικώφ διὰ τῶν πρὸ πενταετίας ἐκδοθεισῶν μελετῶν του Περὶ Ἀνθρωπίνης Φύσεως ἠσχολήθη νὰ θέσῃ τὰς βάσεις διαγωγῆς τοιαύτης τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὥστε ν' ἀποσοβηθῇ τὸ γῆρας καὶ νὰ καλλιεργηθῇ ἢ ἐκ τῆς μακροβιότητος καὶ θαλερότητος προκύπτουσα συνδιαλλαγή πρὸς τὸν θάνατον. Τὸ ὑπὸ ἐρευνητικὸν ἔργον τοῦ Μετσνικώφ κρίνεται μετὰ πολλῆς διορατικότητος ἐν τῇ Δικαπενημέρῳ Ἐπιθεωρήσει ὑπὸ τοῦ κ. Φ. Κάρρελ. Ὁ ἀρθρογράφος καίπερ διαφωνῶν εἰς πολλὰ πρὸς τὸν συγγραφέα θεωρεῖ αὐτὸν ἄξιον τῆς ἐγνωμοσύνης μας ὡς ἀγωνιζόμενον νὰ καθιερώσῃ αἰσιόδοξον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἐπὶ τῇ βάσει γεγονότων ἀντλούμενων ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ βίου, καὶ ἰκανῶν νὰ κυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς πείρας. Τὸ φαινόμενον τοῦ θανάτου, παρατηρεῖ ὁ κ. Κάρρελ, εἶνε σχεδὸν ἀνεξήγητον, καὶ ὁ Μετσνικώφ ἐρευνᾷ τοὺς νόμους ὑπὸ τοὺς ὁμοίους τὸ φαινόμενον τοῦτο συμβαίνει. Τὸ συμπέρασμα του εἶνε ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἀνθρώπινον Γένος θὰ ὠφελεῖτο σημαντικῶς ἐὰν κατωρθοῦτο νὰ διατηρηθῇ ἢ πείρα ἢ ἀποκτῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἐκ μακροῦ βίου, εἶνε ἐπ' ἀνάγκης νὰ διαφρουρηθῇ καὶ διασώζεται ἢ ὑγεία ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν μακρὸν χρόνον διὰ ἐγκρατείας, ὑγιεινῆς, ἐκκριζώσεως μεταδοτικῶν νοσημάτων, καθάρσεως τοῦ μεγάλου ἐντέρου, καὶ καταστροφῆς τῶν ἐν τοῖς ἐντέροις μικροβίων, ἰδίως διὰ γαλακτικοῦ ὀξέος. Ἡ καλῶς ἐννοουμένη κοινωνιολογία δὲν ἐνδιαφέρεται ἀποκλειστικῶς περὶ τοῦ συνόλου, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ ἀτόμου. Ἡ βιονομία διδάσκει ὅτι ὅπως τὰ φυτὰ τροποποιοῦνται διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιμελείας τοῦ καλλιεργητοῦ, οὕτω καὶ αἱ ιδιότητες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δύνανται νὰ μεταρρυθμισθῶσι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ὀρθῶς βιοῦν. Ὁ σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπει ὁ Μετσνικώφ εἶνε νὰ ὑποδείξῃ καὶ καθιερώσῃ μεθόδους μακροβιότητος βασιζόμενας ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς λογικῆς, καὶ αἰσθήματα αἰσιοδοξίας πηγάζοντα ἐκ τῆς συναίσθησεως ὅτι δὲν μᾶς ἀναμένει τὸ γῆρας καὶ αἱ νόσοι του, ἀλλὰ μακροβιότης καὶ φυσιολογικὴ

ὑγεία. Πάντα ταῦτα ὅμως ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἐνασκήσεως ἠθικῶν τινῶν καὶ διανοητικῶν ἀρετῶν, εἶνε δὲ δύσκολος ἢ ἐνάσκησις αὐτῶν ἐν ὅσῳ ἐπικρατοῦσιν αἱ ὑπάρχουσαι συνθῆκαι τοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος. Αἱ συνθῆκαι αὗται δέον νὰ μεταβληθῶσιν ἄρδην ἵνα ἡ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξις περὶ ἧς λέγει ὁ Μετσνικώφ δυνηθῇ νὰ παραγάγῃ τὰ ποθούμενα ἀποτελέσματα. Δύο εἶνε τὰ μεγάλα προσκόμματα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας—ἡ ἀτέλεια τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἠθικῶν συλλήψεων, καὶ ἡ δυσκολία τῆς ἐκκριζώσεως τῶν νόσων. Τὸ πρῶτον προκαλεῖ πολὺ περισσοτέραν κακοδαιμονίαν παρὰ τὸ δεύτερον· καὶ ἐν ὅσῳ αὐτὸ δὲν αἴρεται, ἡ ἀνθρωπίνη εὐδαιμονία εἶνε ἀκατόρθωτος ἔστω καὶ ἂν ἀρθῇ τὸ δεύτερον πρόσκομμα. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀγωνίζονται κυρίως περὶ μακροβιότητος, ἀλλὰ ἀγωνίζονται κυρίως, περὶ οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας, ἀνευ τῆς ὁποίας, συνοδευμένης, ἀπαραιτήτως ὑπὸ ἡσύχου συνειδήσεως καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντος αὐτοσεβασμοῦ, ἡ ποθουμένη αἰσιοδοξία εἶνε πολὺ δισεπίτευκτος. Ἡ φυσιολογικὴ ὑγεία δὲν ἀρκεῖ. Ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ ὑγεία ἵνα πραγματοποιηθῇ ὁ ὄλβιος βίος. Ὁ ἐπικρατῶν ἀτομισμὸς ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν κοινωνικὴν ὑγείαν διότι καθιστᾷ τὴν πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων ἀνεπίδεκτον οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐν ὅσῳ ὑφίσταται ὁ θεσμὸς τῆς ἰδιοκτησίας, οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων θὰ εἶνε ἀκτήμονες καὶ ἐντεῦθεν θὰ προκύπτῃ μία τῶν δυσαρμονιῶν ἃς ὁ Μετσνικώφ ἀνησυχεῖ νὰ ἄρῃ. Ἐπειτα δὲν εἶνε βέβαιον ὅτι ἐκ μακροβιότητος καὶ θαλερότητος θὰ προκύψῃ συνδιαλλαγή πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐὰν τὸ ὄριον τεθῇ εἰς τὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ εὐχεταί τις ν' ἀποθάνῃ κατόπι εὐδαίμονος βίου ἔστω καὶ τόσῳ μακροῦ. Ἐὰν ὁ βίος του ὑπῆρξε πράγματι εὐδαίμων, κόρος τοιοῦτου βίου δὲν ἐπέρχεται ὡς φρονεῖ ὁ Μετσνικώφ, ὑποθέτων ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ καλλιεργηθῇ τοιαύτη ἐξοικείωσις πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ θανάτου, ὥστε ν' ἀναμένωμεν αὐτὸν ἄσμενοι μετὰ βίον μακρὸν καὶ εὐδαίμονα—βίον ἀποτελοῦντα ἐκπλήρωσιν ἰκανοποιητικὴν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως. Εἶνε ἄγαν θεωρητικὴ ἢ τοιαύτη ὑπόθεσις διότι τίς γνωρίζει τὸ ὄριον τοῦ χρόνου ὃν ὁ ἄνθρωπος θὰ θεωρήσῃ ἀρκετὸν πρὸς ἰκανοποιητικὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως;

Ἀναμφιβόλως ἡ παράτασις τῆς ζωῆς καὶ ἡ διατήρησις θαλερᾶς νεότητος εἶνε ἐφικτὸν ιδεῶδες, καὶ ἴσως ἢ γενεὰ μας τὸ κατορθώσῃ. Μάλιστα ἐν μέρει ἤρχισε νὰ τὸ ἐπιτυχῶν καθόσον ἀσπάζεται τὰς μεθόδους τῆς ἐγκρατείας, καὶ ἀποχῆς ὑπὸ τῶν διεγερτικῶν ἅτινα χρησιμεύουν εἰς ἔντασιν μὲν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ συνάμα καὶ συντόμευσιν αὐτῆς. Δὲν εἶνε δὲ τολμηρὸν νὰ προμαντεύσῃ τις ὅτι αἱ ἐλευσόμεναι γενεαὶ θὰ εἶνε μακρόβιοι, καὶ

ὅτι ἡ εὐδαιμονία αὐτῶν θὰ ἐμπεδοῦται καθ' ὅσον τὰ ἐνστικτα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐξοβελίζονται, καθ' ὅσον ἐκλείπει βαθμηδὸν ἡ ἀπανθρωπία, καθ' ὅσον εὐρύνεται ἡ ἰδέα τοῦ δικαίου. "Ἐχομεν πανταχόθεν ἐνδείξεις ὅτι βελτιοῦνται τὰ κοινωνικὰ ἤθη, καὶ ὅτι ἐπιτυχῆς πόλεμος διεξάγεται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης πρὸς ἄρσιν τῶν νόσων. "Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἰδέαν τοῦ Μετσνικῶφ περὶ συνοικειώσεως πρὸς τὸν θάνατον, εἶνε πειστικώτερα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς σχολῆς ἐκείνης ἣτις διδάσκει ὅτι ἐὰν ποθῶμεν ζωὴν πρέπει νὰ γαλουχῶμεν ἐν τῇ διανοίᾳ μας στοχασμοὺς ζωῆς, ἐξωκλείοντες ἐκ τῶν σκέψεών μας πᾶσαν ἰδέαν περὶ περατώσεως τῆς ζωῆς. Ἄντὶ νὰ ἐλπίζωμεν ὑπὸ τὴν συνοικειώσιν πρὸς τὸν θάνατον, ὑπεναντίας νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν καλλιέργειάν τοῦ ἀθανασίου ὁρμεμφύτου.

Ἡ Ἰταλικὴ Καλαισθησία.

Λίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην συγκρίνουσαν τὴν ἰταλικὴν πρὸς τὴν ἀγγλικὴν καλαισθησίαν δημοσιεύει ὁ κ. Τιοῦκερ ἐν τῇ Δεκαπενθημέρῳ Ἐπιθεωρησει. Λαμβάνει τοὺς ἰταλοὺς ὡς κυρίως ἐκπροσωποῦντας τὴν λατινικὴν φυλὴν, ὅπως οἱ ἀγγλοὶ κυρίως ἐκπροσωποῦσι τὴν ἀγγλοσαξωνικὴν. Λαμβάνει προσέτι τοὺς ἰταλοὺς ὡς κυρίως ἐκπροσωποῦντας τὴν πραγματιστικὴν ἰδιοσυγκρασίαν ὅπως οἱ ἀγγλοσάξωνες ἐκπροσωποῦσι τὴν ἰδανικιστικὴν. Ὁ ἰταλὸς δὲν ἔχει προκαταλήψεις. Παρρησία σκέπτεται καὶ παρρησία λαλεῖ. Δὲν λατρεύει εἰδωλα. Δὲν θυσιάζει τὰ πράγματα, δὲν συγκαλύπτει τὰ γεγονότα, ἵνα ἀναδείξῃ εὐπροσώπους τὰς ἰδέας του. Ἡ ἰδέα δὲν τοῦ χρησιμεύει εἰμὴ ἐφ' ὅσον βλέπει αὐτὴν οἷα πράγματι εἶνε. Κατὰ συνέπειαν τὴν ἀπογυμνώνει παντὸς περικαλύμματος ἵνα ἐκθέσῃ αὐτὴν εἰς τὸ ἀνίλεον φῶς τῶν πραγμάτων. Ὁ ἀγγλος εἶνε ἐσωτερικόφρων. Εἰς τὸ πνεῦμα του ὅπως εἰς τὸ κλίμα του ὑπάρχουν μακρὰ λυκαυγῆ καὶ δὲν ὑπάρχει ἀφθονία ἀνοικτήρμονος ἠλιόφωτος. Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ ἀγγλου δὲν εἶνε εὐγραμμοί. Πέπλος τις ἀπλοῦται περὶ αὐτὰς ἐπέκεινα τοῦ ὁποίου βασιλεύει ὀρίζων ἀνεξερεύνητος, σιγηλός, γλυκός, ἐκφεύγων. Ἐντεῦθεν ὁ ἀγγλος δὲν ἀποφαίνεται ἀπροκαλύπτως. Καλλιεργεῖ τὰς θεωρίας του περὶ πάσης εἰσαγομένης ἰδέας, καὶ δὲν διστάζει ἐνίοτε νὰ θυσιάσῃ τὰ πράγματα ἵνα σώσῃ τὰς θεωρίας του. Ἀποφεύγει νὰ ἴδῃ τὰ πράγματα οἷα εἶνε, ἐὰν πρόκειται ἕνεκα αὐτῶν νὰ κατεδαφίσῃ τὰς θεωρίας του. Ἐπιμένει νὰ διορᾷ κάτι ὑπαιτοῦν πανταχοῦ καὶ πάντοτε σέβας καὶ λεπτὴν διαπραγματεύσιν. Ἡ φύσις τῶν χωρῶν τοῦ βορρᾶ ἔχει εἰδικά τινα κίλλη πείθοντα ὅτι ὑπάρχουσι πράγματα ἅτινα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ βλέπωμεν καὶ ἀκούωμεν. Ἐντεῦθεν παρὰ τοῖς ἀρκτέροις λαοῖς ἐπικρατεῖ ἰδανικισμὸς ῥίπτων πέπλον ἐπὶ τῶν ἀτελειῶν τῆς ὕλης καὶ ζητῶν νὰ εἰκονίσῃ ἐκ τῶν ἔνδον τὰς ἀποκαλύπτομενας ἡμιαληθείας. Οἱ ἰταλοὶ ἀπε-

ναντίας στρέφονται ὀλοψύχως πρὸς τὰ πράγματα — πρὸς τὰς ζωτικὰς χρεῖας. Εἶνε λαὸς ζωτικός. Τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι οἱ ἰταλοὶ εἶνε ὑλόφρονες, ἀλλὰ σημαίνει ὅτι τείνουσιν, ὡς ἐκ τῆς ἐθνικῆς ἰδιοσυγκρασίας των νὰ σχηματίζωσιν αἰσθητικὰς ὄχι, δηλαδή, ἠθικὰς συλλήψεις. Ἡ ἰταλικὴ ἰδιοσυγκρασία εἶνε ὀλιγώτερον χονδροειδῆς ὀλιγώτερον κτηνώδης τῆς τευτονικῆς ἢ ἀγγλοσαξωνικῆς, ἀλλ' εἶνε περισσώτερον αὐτῆς ἀχαλιναγωγῆτος. Ὁ ἀγγλοσαξωνικὸς τρόπος τοῦ σκεπτεσθαι τυρβάζει περὶ τὴν μόρφωσιν χαρακτηριστῆρος, ὁ λατινικὸς ἐνδιαφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ τῆς διανοίας. Ὁ ἰταλὸς ἀρκεῖται νὰ ἐννοῇ τὴν ζωὴν οἷα φαίνεται. Ὁ ἀγγλος δὲν ἀρκεῖται, ἀλλὰ θέλει νὰ αἰσθάνεται τὴν ὑπαρξιν ὀρίζοντων οὔτινες δὲν φαίνονται. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε καὶ ἀριστοκρατικῆς ἰδιοσυγκρασίας. Τὸ ἰταλικὸν ἔθνος δὲν εἶνε ἀριστοκρατικὸν διότι εἶνε ἔθνος πραγματιστῶν καὶ ὁ πραγματιστῆς δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην, ἣν αἰσθάνεται ὁ ἰδανικιστῆς, νὰ καλύπτῃ τὰ πράγματα διὰ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου. Σύστημά τι ἀποσιωπήσεως διὰ τὸν ἀγγλον εἶνε ζωτικὴ ἀνάγκη ὡσανεὶ ὀλόκληροι σφαῖραι τοῦ βίου ἦσαν βέβηλοι, καὶ ὅταν ὁ ἰδανικισμὸς οὔτος ὑπερβῆ τὰ ὄρια τοῦ λογικοῦ μεταβάλλεται εἰς ὄλως διάφορον ἰδιότητα καὶ παρῶγει τὰ συμπτώματα ἐκεῖνα τοῦ ἐκφυλισμοῦ ὧν τὸ σύνολον ὀνομάζεται σνοβισμὸς. Ὁ ἀγγλος ὅστις ἀπὸ ἰδανικιστοῦ ἐξέπεσεν εἰς σνοβιστὴν ὑπόκειται εἰς τὸν κίνδυνον νὰ θαυμάζῃ μηδαμνότητος ἀρκεῖ νὰ τὰς βλέπῃ ὑπὸ ἐπιβάλλουσιν ἀμφίεσιν. Ὁ ἰταλὸς δὲν ὑπόκειται εἰς τοιοῦτον κίνδυνον. Ὑποκλίνεται εἰς τὴν ἐπιβάλλουσιν ἀμφίεσιν διότι πᾶσα ἐξωτερικὴ μεγαλοπρέπεια τὸν ἐνθουσιᾷ, ἀλλὰ δὲν ἐπιλανθάνεται τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπ' αὐτὴν κρύπτεται μηδαμνότης. Ἀφ' ἑτέρου, ἀκριβῶς διότι ἡ ἐξωτερικὴ μεγαλοπρέπεια ἀσκεῖ ἐπιρροὴν εἰς τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα, ὁ ἰταλὸς καίτοι δὲν εἶνε ἀριστοκρατικός, εἶνε ὅμως ἰμπεριαλιστής. Ἡ ἀριστοκρατικὴ ἰδιοσυγκρασία δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξωτερικῆς πομπῆς, ἐφ' ὅσον συκρατεῖται ἐντὸς τῶν ὀρίων τοῦ λογικοῦ. Ἡ ὑγιῆς ἀριστοκρατικὴ ἰδιοσυγκρασία εἶνε ἀνεξάρτητος τῆς πομπῆς ἣτις χαρακτηρίζει πάντα τοὺς δεσποτικούς πολιτισμούς. Φραγμοὺς εἶνε ἀληθῆς δημιουργεῖ, ἀλλ' οἱ φραγμοὶ οὔτοι ἀνταποκρίνονται πρὸς ἐσωτερικοὺς φραγμούς, νοεροὺς προμαχῶνας οὔτινες εἶνε ἀήττητοι καὶ ἀκλόνητοι. Παρὰ τοῖς ἀγγλοῖς ὑπάρχει μείζων ἀνεξαρτησία χαρακτήρος ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἰταλοῖς ὑπάρχει μείζων ἀνεξαρτησία διανοίας. Εἶνε δὲ λίαν περίεργον ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς διανοίας παρ' ἀγγλοῖς εἶνε τόσῳ περιορισμένη. Ἡ εὐλάβεια ἣν, φερ' εἰπεῖν, δεικνύει ὁ δεδομένος ἀγγλος εἰς τὰς γνώμας τῶν ἐφημεριδογράφων, εἶνε τι ἀγνωστον ἐν Γαλλίᾳ ἢ ἐν Ἰταλίᾳ. Παρὰ τοῖς ἰταλοῖς ὅμως δὲν εὐρίσκομεν τὴν θαυμαστὴν ἀγγλοσαξω-

νικὴν ἀνεξαρτησίαν χαρακτήρος. Ὁ ἰταλὸς ἐξαρτᾶται τόσῳ πολὺ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς πομπῆς ὥστε δὲν ἀπομένει εἰς αὐτὸν ἐσωτερικὸν ἦθος ἐκ τοῦ ὁποῦ νὰ ἐξαρτᾶται. Ἄπαξ στερηθῆ τῶν ἐξωτερικῶν βοηθημάτων του καταποντίζεται μετὰ τῶν ξηρῶν πραγματικοτήτων. Ὁ ἀγγλοσάξων ὅμως, καὶ μέχρις ἰκανοῦ βαθμοῦ ὁ γάλλος, ἴσταται ἀήττητος ἐν μέσῳ τῶν καταδρομῶν τῆς τύχης.

Πᾶς λαὸς ἔχει ἐν ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ, ἢ δὲ ἐπιτυχῆς ἐκτέλεσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀτελείας τῆς ἐθνικῆς ιδιοσυγκρασίας του ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς ἰκανότητάς αὐτοῦ. Τοῦ ἀγγλοσάξωνος ἡ ἀδυναμία νὰ ἀρκεῖται εἰς τὰ πράγματα τοῦ βίου γυμνὰ καὶ ἀπροκάλυπτα, συνετέλεσεν εἰς τὴν βλάβησιν καὶ κραταίωσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐθύνης. Ἡ ὀρθοσκευτικὴ Μεταρρύθμισις ἐπῆλθεν ὡς ἐκ τῆς ζωτικῆς ἀνάγκης ἢ ἠσθάνθη ἢ ἀγγλοσαξωνικὴ φυλὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐλευθερίαν συνειδήσεως. Ἡ συναίσθησις τῆς ἠθικῆς εὐθύνης ἀπαιτεῖ ἐλευθερίαν συνειδήσεως, καὶ δὲν κραταιοῦται ὑπὸ συστήματα δεσποτισμοῦ. Οἱ ἰταλοὶ ἔχουσι μὲν μεγαλειτέραν ἢ οἱ ἀγγλοὶ ἐλευθερίαν διανοίας, ἀλλὰ ὀλιγωτέραν ἐλευθερίαν συνειδήσεως. Δύναται μάλιστα νὰ ῥηθῆ ὅτι ὅσῳ περισσότερον αἰσθάνεται τις ἑαυτὸν ἠθικῶς ὑπεύθυνον, τόσῳ ὀλιγωτέραν ἔχει ἐλευθερίαν διανοίας. Ὁ συνδυασμὸς τῆς ζωτικῆς ιδιοσυγκρασίας τῶν ἰταλῶν, μετὰ τῆς καισαροφροσύνης των καθιστᾷ τὸν χαρακτήρα των ἀνεύθυνον καὶ ἀδιάφορον πρὸς τὰ ἠθικῶς καθιερωμένα, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ἀναπτύσσει παρ' αὐτοῖς τόσῳ τὴν λογικὴν ἀντίληψιν τῆς σχέσεως μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ὥστε τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα εἶνε μοναδικὸν εἰς τὸ νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς ἀρχὰς ἐφ' ὧν βασίζεται τὸ ἐκτελεστικὸν πάσης τέχνης.

Ἡ ἄνωθι ἔρευνα μᾶς ἀγεῖ εἰς τὰ ἐξῆς πορίσματα. Ὁ ἰταλὸς κέκτηται ἀνεξαρτησίαν φρονήματος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀγγλοσάξωνα ὅστις κέκτηται ἀνεξαρτησίαν χαρακτήρος· ἐπίσης κέκτηται ἐλευθερίαν πνεύματος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀγγλοσάξωνα ὅστις κέκτηται ἐλευθερίαν συνειδήσεως. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη μᾶς βοηθεῖ νὰ σταθμίσωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἰταλικῆς καὶ τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς καλαισθησίας. Ἰπὸ ἔποψιν σχεδιογραφῆσεως, συνθέσεως, καὶ ἐκτελέσεως, ἡ Ἰταλία εἶνε ἢ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῆς καλλιτεχνίας ἐν τῇ νεωτέρῳ Εὐρώπῃ. Οἱ ἰταλοὶ κέκτηνται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος τὴν καλλιτεχνικὴν ἀντίληψιν, παρατηρητικότητα, καὶ δεκτικότητα ἐντυπώσεων. Ἡ διάνοιά των ἀναμετρᾷ ἀπ' ἐνοστίκτου ὅλας τὰς ἀναλογίας καὶ ἰσοσταθμίας. Ὁ ἑλληνισμὸς ἐδίδαξε τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι δὲν εἶνε μόνον τὸ ἔνδον πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ἐρμηνείας, ἀλλὰ, μεθ' ὅλην τὴν γυμνότητά του, καὶ τὸ ἔξω δύναται νὰ ὑψώσῃ καὶ ἐξευγενίσῃ ἀρκεῖ νὰ εὐρεθῆ ὁ ἀρμόδιος τεχνίτης ὁ ἰκανὸς ὡς ἐκ τῆς πραγματιστικῆς ιδιοφυίας του νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ὑπὸ νέαν καὶ ἀπροσδόκητον γοητείαν, ὑπὸ

νέον νόημα, καὶ ὑπὸ θαυμασίας μεταμορφώσεις. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε τὸ ἔργον τοῦ ἰταλοῦ. Ὡς ἐκ τῆς ιδιοσυγκρασίας του ὁ ἰταλὸς εἶνε ὁ ἀληθῆς καλλιτέχνης, διότι τὴν ἀντίληψιν του καὶ τὴν χεῖρα του δὲν παραλύει ἡ ἀριστοκρατικὴ ἀνησυχία μήπως ἢ ἐπαφὴ τοῦ πραγματικοῦ βεβηλώσῃ τὸ ἰδανικόν. Αὕτη ἢ ἀνησυχία εἶνε ἡ δημιουργήσασα παρὰ τοῖς ἀγγλοῖς τὴν περίεργον ἐκείνην περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἀπροκάλυπτον ἐκφρασιν τῆς ἰδέας ὡσανεὶ ἡ ἰδέα ἦτο λίαν αἰθερία ἢ ὥστε νὰ ἐπιζήσῃ τῆς ἐκφρασεώς της. Δὲν εἶνε ποσῶς ἀληθές ὅτι ὑπάρχουν ἰδέαι τόσῳ ὑψηλαὶ ἢ βαθεῖαι ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχωνται ἐκφρασιν διὰ λέξεων. Ἡ δύναμις τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὅπως ἐκφράζῃ ἐναργῶς, ἐπαρκῶς καὶ μὲ χάριν, τὰ βαθύτατα τῶν διανοημάτων καὶ αἰσθημάτων διαψεύδει τοῦτο. Ἡ ἐκφρασις, ἢ ἐκτέλεσις, ὅσον τελειότερα γίνεται τόσῳ μᾶλλον ἐνισχύει τὴν ἐξαγγελλομένην ἰδέαν, ὅπως ἀφ' ἐτέρου ἡ ἰδέα ἐνισχυομένη τελειοποιεῖ τὴν ἐκφρασιν. Ἡ ἐπαφὴ ὅθεν πρὸς τὸ πρᾶγμα ὄχι μόνον δὲν βεβηλοῖ τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος καλλιτεχνικῆς ἀνελέξεως. Ἄνευ τῆς ἐπαφῆς ταύτης ὄχι μόνον ἡ Τέχνη ζημιούται, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἢ Ἰδέα. Ὁ ἀρθρογράφος ἐνταῦθα ὀμιλεῖ ὡσανεὶ εἶχεν ἐν τῷ νῷ τὸν στίχον τοῦ Σούτσου “ Δὲ ζωντανὰ ἰδέαι μας, πτωχὰ ἐνδεδυμένοι, δὲν εἶνε διὰ αἰώνιον ζῶν προωρισμένοι.” Δυνατὸν, λέγει, ἡ ἰδέα νὰ εἶνε πάντοτε μείζων τῆς ἐκφράσεως, ἀλλ' εἶνε ἄχρηστος καὶ δὴ θνησιμαία ἄνευ αὐτῆς—ἀνευ δηλαδὴ ἐπαρκούς καὶ πλουσίας ἐκφράσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅσον ἰδανικὸς καὶ ἂν ἦσαι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἦσαι καλλιτέχνης ἐφ' ὅσον ἢ ιδιοσυγκρασία σου δὲν εἶνε τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπιδαφιλεύῃς εἰς τὴν ἐκφρασιν ὅλην ἐκείνην τὴν εὐλάβειαν, τὴν στοργὴν, τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν τρυφερότητα, τὴν ὁποῖαν ἐπιδαφιλεύεις εἰς τὴν ἰδέαν. Ἡ τέχνη γεννᾶται τότε ὅταν ταφῆ πᾶσα ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς λεπτῆς ἰδέας καὶ τοῦ χονδροῦ ὑλικοῦ—τότε ὅταν τὸ ἔξω τιμηθῆ ὅπως καὶ τὸ ἔνδον. Ἐκ τῆς ἀλληλεπιδράσεως ταύτης μεταξὺ ἰδέας καὶ ἐκφράσεως, ὄχι μόνον ἡ τέχνη κερδαίνει, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ. Εὐρύνεται ἐξ αὐτῆς ὁ πνευματικὸς ἡμῶν ὀρίζων ὅστις οὕτω σώζει ἡμᾶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς ὑποκρισίας, ἧτις γεννᾶται ἐκ τῆς ἐλλείψεως διανοητικοῦ θάρρους. Ὁ ἰδανικιστῆς ὅστις ἴσταται μακρὰν τῶν πραγματισμοῦ ἔχει μὲν τὴν εἰδικότητα νὰ βλέπῃ ἀληθείας οὐδαμῶς προδῆλους ἀλλὰ ἐνταυτῷ ἔχει τὴν ἀτέλειαν νὰ μὴ βλέπῃ πολλὰς προδῆλους ἀληθείας.

“Μεγάλῃ ιδιοσυγκρασία” ἐκλήθη ὁ ἰταλικὸς χαρακτήρ. Ὅταν δὲ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι μετὰ τῆς μεγάλης ιδιοσυγκρασίας συνδυάζεται καὶ ἡ θαυμαστὴ εὐχέρεια τῶν ἰταλῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, δὲν δυσκολευόμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατί ἡ Ἰταλία προεξάρχει πασῶν τῶν χωρῶν ὡς πρὸς τὴν καλαισθητικὴν ἐκτέλεσιν ἐν οἰαδηποτὲ τέχνῃ.

ΕΘΝΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΩΝ.

Ἡ ἀγγλική νομοθεσία ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐπιδιώκει τὰ ἐπαναστατικώτατα τῶν διαβημάτων, ὄχι μόνον μετὰ θαυμαστῆς δραστηριότητος καὶ μοναδικῆς εὐστοχίας, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀθορύβως, ὥστε ὀλίγοι ἀντιλαμβάνονται τὴν πραγματικὴν διεύθυνσίν της. Ἄλλ' ὅσοι ἔχουσι παρακολουθήσῃ τὸ κήρυγμα τοῦ ἀμερικανοῦ κοινωνιολόγου Ἐρρίκου Τζώρτζ, ἀποθανόντος πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, θὰ διακρίνωσιν ἀκόπως ὅτι τὰς ιδέας αὐτοῦ ἀνέλαβε νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ τόσῳ θριαμβευτικῶς, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σοσιαλιστῶν, ἐλθὼν εἰς τὴν ἐξουσίαν κόμμα τῶν φιλελευθέρων. Εἶνε ἀληθές ὅτι οἱ φιλελευθέροι δὲν εἶνε πῶσῳ σοσιαλισταί, καὶ τοῦτο διότι εἶνε ὅλοι σχεδὸν κεφαλαιούχοι καὶ ἔχουσι τὸ πλεῖστον τῆς βιομηχανίας εἰς χεῖρας των. Ἄλλ' ἐὰν δὲν εἶχον τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων χάρις εἰς τὸ σοσιαλιστικὸν κόμμα, δὲν θὰ κατέκτων τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Καίπερ ἄρα πολέμοι τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἅτε ἔχοντες συμφέρον νὰ ἐπικρατῇ ἡ κεφαλαιοκρατία, μολονταῦτο ἀδυνατοῦσι, λόγῳ πολιτικῆς ἀνάγκης, νὰ δυσαρεστήσωσι τὸ ἐργατικὸν κόμμα. Πλὴν ὅμως τούτου συμβαίνει καὶ ἄλλο τι θαυμάσιον, ἄριστα εἰκονίζον τὴν θέλησιν τῆς ἰσχύος τῶν Πραγμάτων. Σημειωτέον ὅτι δύο εἶνε αἱ μεγάλαι τάξεις αἵτινες ἐκμεταλλεύονται ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ τὰς ἐργατικὰς τάξεις, — οἱ κεφαλαιούχοι, ὡς νεμόμενοι τὸν βιομηχανικὸν πλοῦτον, καὶ οἱ γαιοκτῆμονες ὡς κύτοχοι τοῦ ἐδάφους, δηλαδὴ τοῦ κτηματικῶν πλοῦτου τῆς χώρας. Οἱ σοσιαλισταὶ εἶνε ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῶν δύο τούτων τάξεων. Συμπίπτει ἤδη τὸ θαυμάσιον γεγονός ὅτι οἱ φιλελευθέροι τῆς Ἀγγλίας εἶνε ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῶν ἀγγλικῶν γαιοκτημόνων, ὥστε κατὰ τὸ ἥμισυ οἱ πόθοι τῶν φιλελευθέρων συναντῶνται μὲ τοὺς πόθους των σοσιαλιστῶν, ὄχι βεβαίως ἐξ ὁμοίων ἐλατηρίων, ἀλλὰ ἐντούτοις συναντῶνται. Ἐλατήριον τῶν σοσιαλιστῶν εἶνε ἡ ἀνύψωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἐλατήριον δὲ τῶν φιλελευθέρων εἶνε ἡ ἐξεύρεσις χρηματικῶν πόρων ἀνευ φορολογίας. Οἱ φιλελευθέροι ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐλατηρίου τούτου ἀσμένως προσέτι ἐπιπίπτουν κατὰ τῶν ἐχθρῶν των δηλαδὴ κατὰ τῶν γαιοκτημόνων, ἀσπασθέντες τὰς ιδέας τοῦ Ἐρρίκου Τζώρτζ. Ἀξίζει ἤδη νὰ διεξηγήσω ἐν συντόμῳ ὁποῖαι τινὲς εἰσὶν αἱ ιδέαι αὗται, αἵτινες ὡς γνωστὸν ἐμπνέουσι τὴν σοσιαλιστικὴν δρᾶσιν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐνταυτῷ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὅλοεν ἐπιδιωκομένην κτηματικὴν νομοθεσίαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ἀξίωμα ἐφ' οὗ βασιζει τὰς θεωρίας του ὁ Τζώρτζ εἶνε ὅτι ἐλάληρον τὸ ἔδαφος οἰασδήποτε χώρας ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τοὺς πολίτας αὐτῆς. Ὁ θεσμὸς τῆς ιδιοκτησίας ἀπορρέει ἀπλούστατα ἀπὸ τὴν ὀδύνην ἀφαίρεσιν τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς ἀνηκούσης εἰς τὸν λαόν. Κατὰ συνέπειαν τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ ἵνα ἀποδοθῇ εἰς τὸν λαόν

ἡ περιουσία του. Ἄλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο τὸ μόνον στίγμα ὅπερ χαρακτηρίζει τὸν θεσμὸν τῆς ιδιοκτησίας. Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἐδάφους αὐξάνει διηλεκτῶς καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ παρ' αὐτῷ κατοικῶν λαός, ὅστις ἔχων ἀνάγκην ἐδάφους δημιουργεῖ ζήτησιν. Τοιοῦτοτρόπως πᾶς ιδιοκτῆτης γῆς ἔχει ἐξασφαλίσῃ πρὸς ἴδιαν του χρήσιν ὄχι μόνον τὴν ἀρχικὴν ἀξίαν τοῦ ἐδάφους ὅσηδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἀρχικῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν διηλεκτὴ προσθήκην τοῦ ἀπροσδουλεύτου ἐπανξήματος εἰς τὴν ιδιοκτησίαν του. Εἶνε ἐπομένως σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου ν' ἀφαιρεθῇ τὸ ἔδαφος ἀπὸ τοὺς γαιοκτῆμονας ἀνευ ἀποζημιώσεως. Ἡ τοιαύτη ἀφαίρεσις εἶνε ἐπανόρθωσις παναρχαίου ἀδικήματος διότι σκοπὸς της εἶνε νὰ ἀποδοθῇ τὸ ἔδαφος εἰς τὸν νόμιμον κύριόν του, δηλαδὴ εἰς τὸν λαόν. Ἀπομένει νὰ σημειώσω τὴν μέθοδον ἣν ὁ Τζώρτζ ὑποδεικνύει πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀποδόσεως ταύτης. Ἀποκρούει τὴν μέθοδον τῆς δημεύσεως ἣτις θὰ ἠρέθιζεν ἀνωφελῶς ἐρριζωμένας προκαταλήψεις. Προτείνει ἐπομένως σύστημά τι φορολογικὸν διὰ τοῦ ὁποίου τὸ μίσθωμα ἐθνοποιεῖται, καὶ συμβουλεύει τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντα ἐνιαῖον φόρον, φόρον δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καθιστῶντα πάντα τοὺς ἄλλους φόρους περιττούς. Ὅπως τὸ γάλα τῆς μητρὸς εἶνε προωρισμένον διὰ τὴν τροφήν τοῦ βρέφους οὕτω τὸ ἔδαφος εἶνε προωρισμένον διὰ φορολογίαν, θαυμαστὰ δὲ ὄντως θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μοναδικοῦ τούτου φόρου. Μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς του, οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν θὰ ἠύξανον, ἡ ἀνέχεια θὰ ἐξωβελίζετο, πᾶς ἐργάτης θὰ εὕρισκεν ἐργασίαν, αἱ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀνεπτύσσοντο ἀπροσκόπτως, τὰ ἐγκλήματα θὰ ἠλαττοῦντο, θὰ ἤρετο δὲ εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον ἡ ἠθικὴ, ἡ καλαισθησία, καὶ ἡ νοημοσύνη, θὰ ἠθικοποιεῖτο ἡ κυβερνήσις, καὶ θὰ ὠθεῖτο ὁ πολιτισμὸς εἰς εὐγενεστέρας σφαίρας. Πρὶν ὅμως γίνῃ δυνατὸν νὰ εἰσπραχθῇ ὁ ἐνιαῖος φόρος, ἔσται ἐπίναγκες νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἐδάφους χωριστὰ ἀπὸ παντὸς κτιρίου. Ἡ διατίμησις τοῦ ψιλῶ ἐδάφους εἶνε τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἐθνοποιήσεως τοῦ ἐδάφους. Ἀκριβῶς δὲ ἡ διατίμησις αὕτη, βαθμηδὸν καὶ ἀθορύβως ἐνεργουμένη, εἶνε προδήλως τὸ σχέδιον τῆς παρούσης ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν νομοθετικῶν μέτρων πρὸς διατίμησιν γαιῶν εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους. Τὸ προσφύτως εἰσαχθὲν νομοσχέδιον περὶ διατιμῆσεως τοῦ σκωτικοῦ ἐδάφους ἐψηφίσθη ἤδη εἰς δευτέραν ἀνάγνωσιν, καὶ εἶνε γεγονός ὅτι οἱ ὑποστηρικταὶ του ἐν τε τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων καὶ ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων εἶνε κεκηρυγμένοι ὁπαδοὶ τοῦ Ἐρρίκου Τζώρτζ. Ὑπὸ τὸ φῶς τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ καὶ τὸ πρόσφατον κατόρθωμα τῆς παρούσης κυβερνήσεως ἣτις καθιέρωσε τὸ ἀξίωμα ὅτι τὸ κράτος εὐθύνεται διὰ τὴν πενίαν τῶν πολιτῶν.

ΑΚΡΕΟΦΑΓΙΑ.

Ὁ κύριος Ἀλβέρτος Βρόδβεντ, γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας τῶν ἀκρεοφάγων, ἥτις ἐδρεύει ἐν Μάντσεστερ τῆς Ἀγγλίας, ἰδρυθεῖσα πρὸ πεντηκονταετίας καὶ πλέον ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως συγγραμμάτιον*, ἐξηγοῦν συνοπτικῶς ἀλλὰ μεθοδικῶς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν κορυφαίων ἐρευνητῶν οἵτινες κατεδίκασαν τὴν κρεοφαγίαν. Ὁ κ. Μαγορ, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας, ὅστις εἶνε καὶ πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας δίδει ἐν ἀρχῇ τοῦ τευχιδίου τὸν ὄρισμόν τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης. Εἶτα ὁ ἱερεὺς Street ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἰσχυρισμοῦ. Ἐπονταὶ κατόπιν ἄρθρα τοῦ νομομαθοῦς Δόκτορος κ. Broadbent περὶ τῆς μαρτυρίας τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τοῦ κ. Broadbent περὶ τῆς οἰκονομολογικῆς ἀπόψεως, καὶ τοῦ χημικοῦ κ. Duncan περὶ τῆς χημικῆς ἀπόψεως. Εἰς ταῦτα προτίθεται κεφάλαιον περιέχον τὰς γνώμας τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων ἀπὸ τοῦ 1769 μέχρι σήμερον ὅσον ἀφορᾷ τὸν φυσιολογικὸν ἰσχυρισμόν. Ἐπίσης κεφάλαιον περιέχον τὰς γνώμας διακεκριμένων ἰατρῶν. Ὁ ἀθλητὴς κ. Lighth γράφει περὶ τῆς θυμασίας ὑπεροχῆς τῶν ἀκρεοφάγων ὑπὸ ἀθλητικῆν ἔποψιν, ἀναφερόμενος εἰς γεγονότα. Ἐν τέλει, εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τοῦ κρέατος δίδεται κατὰ σειράν ἡ ἀποχρῶσα ἀπάντησις, μεθ' ἧς ἐπιτελεῖται κατάλογος 85 συνταγῶν πρὸς παρασκευὴν φαγητῶν ἄνευ κρέατος. Πρῶτων ἐτῶν ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς Ἀκροπόλεως εἰκοσιτέσσαρας λόγους κατὰ τῆς κρεοφαγίας, καὶ ἐξ ἀφετηρίας τοῦ ὑπὸ μνείαν συγγραμμάτιον ἀναδημοσιεύω αὐτοὺς ὧδε ὡς περιλαμβανόντας ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἀναιμάκτου διαίτης περὶ ἧς πλείστοι τῶν συνδρομητῶν τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ ζητοῦσι συχνὰ πληροφορίας.

Α. Αἱ ὠριμάσασαι ἤδη γνῶμαι τῶν ἐξυχωτέρων ἐπιστημόνων —Γαζέντη, Διναίου, Δωβαντῶν, Κουβιέρου, Μπέλλ, Ὁουεν καὶ ἄλλων—εἶνε ὅτι ὀλόκληρος ὁ ἐσωτερικὸς καὶ ἐξωτερικὸς σχηματισμὸς τοῦ ἀνθρώπου σαφέστατα δεικνύει ὅτι ἐπλάσθη διὰ τὴν καρποφαγίαν. Ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρώπου τόσῳ στενῶς ὁμοιάζει μετὰ τὴν ἀνατομίαν τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων, ὥστε οἱ ἐπιστήμονες λέγουσιν ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ πίθηκοι εἴμεθα ἀπόγονοι κοινοῦ προγόνου. Οἱ πίθηκοι συντηροῦνται διὰ καρύων, ὀπωρῶν καὶ σπόρων. Δύνανται βεβαίως νὰ διδαχθῶσι καὶ τῆς κρεοφαγίας, ἀλλὰ καθίστανται ἐκ ταύτης σκαιοὶ νοσηροὶ καὶ πείσμονες. Οἱ ὀδόντες τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὅλως ἀνόμοιοι πρὸς τοὺς ὀδόντας τῶν τε σαρκοβόρων καὶ τῶν χορτοφάγων, ὁμοιάζουσιν ὅμως πρὸς τοὺς ὀδόντας τῶν πιθήκων. Ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει οὔτε τὴν μέγαν καὶ περίπλοκον στόμαχον, τὸν μακρὸν ἐντερικὸν σωλήνα τῶν χορτοφάγων, οὔτε τὸν ἀπλοῦν σακκοειδῆ στόμαχον, τὸ μέγα ἥπαρ, καὶ τὸν βραχὺν ἐντερικὸν σωλήνα τῶν σαρκοβόρων. Αὗται καὶ ἄλλαι ἀνατομικαὶ ιδιότητες ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς εἶνε μόνον κατάλληλος ὅπως τρέφεται διὰ καρπῶν. Ἐχει ὀδόντας καλουμένους κυνόδοντας, ἀλλ' οἱ ὀδόντες οὗτοι εἶνε ὅλως ἀκατάλληλοι διὰ τὸν σκοπὸν δι' ὃν εἶνε κατάλληλοι οἱ ἀληθεῖς κυνόδοντες τῶν σαρκοβόρων. Παρὰ τῷ πιθήκῳ οἱ ὀδόντες οὗτοι εἶνε πολὺ περισσότερον ἀνεπτυγμένοι ἢ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ φυτοφαγία ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς καρποφαγίας παρέχει ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά πρὸς διάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τοῦτο εἶνε πρῶτος ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψις καὶ ἀρκεῖ ἵνα ἄρῃ τὴν ἐπικρατήσασαν πρόληψιν ὅτι τὸ κρέας εἶνε ἀπαραίτητον. Ἐντεῦθεν λοιπὸν προέκυψε τὸ σύστημα τῆς διαίτης ὑπερκαλῶ ἐφεξῆς χάριν τῆς εὐκολίας τοῦ λόγου Νέαν Τροφήν. Διὰ τῆς Νέας Τροφῆς ἡ λειτουργία τῆς πέψεως καὶ ἡ τῆς ἀφομοιώσεως διεξάγεται κατὰ τὸν φυσικώτατον τρόπον

* Vegetarianism: All about it. By Albert Broadbent, Secretary of the Vegetarian Society, 257, Deansgate, Manchester.

καὶ ἄνευ διαταράξεως ἰσχυρὰ δὲ ὄστα, στερροὶ μυῶνες καὶ στιβαρὰ ἀναστήματα εἶνε ἀποτελέσματα μόνον δι' αὐτῆς ἐπιτυγχανόμενα.

Β. Οὐδὲν ἐν τῷ κρέατι ὑπάρχει πολύτιμον στοιχεῖον, ὑπερὶ τὸ μὴ δύναται εὐκολώτατα νὰ ληφθῇ ἀπὸ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Εἶνε δὲ λίαν ἀτελής τροφή τὸ κρέας, ὅτε στερούμενον ἀμύλου καὶ σακχάρου καὶ περιέχον ὑπερβάλλουσαν ποσότητα σαρκογόνων στοιχείων. Ἀφ' ἐτέρου, ἐκ τῶν σπόρων, τῶν ὄσπριων, τῶν καρπῶν, τῶν καρύων, καστανῶν, ἀμυγδαλῶν καὶ ῥιζῶν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ τροφή ἐντελέστατα ἀρμόζουσα εἰς ὅλα τὰ κλίματα καὶ εἰς ὅλας τὰς συνθήκας τοῦ βίου. Τινὰ ἐκ τῶν ῥηθέντων εἰδῶν παρέχουσι περισσότερα ἢ τὸ κρέας σαρκογόνα στοιχεῖα, ἀλλὰ δὲ παρέχουσι ἴσθονα στοιχεῖα παραγωγὰ θερμότητος καὶ ῥώμης ὡς τὸ ἄμυλον, ἡ σάκχαρις καὶ τὸ ἔλαιον. Ὁ Λήβευγ λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορὰ μετὰ τῶν φυτικῶν ἰσθῶν καὶ τῶν ζωϊκῶν ἰσθῶν, μετὰ τὸ φυτικὸν λευκώματος καὶ τοῦ ζωϊκοῦ λευκώματος. Δὲν ὑπάρχει διαφορὰ οὔτε κἂν κατὰ τὴν μορφήν, ἢ δὲ χημικὴ ἀνάλυσις δὲν ἀνακαλύπτει τι διακρίνον τὰς θρεπτικὰς οὐσίας τοῦ φυτοῦ ἀπὸ τῆς θρεπτικῆς οὐσίας τοῦ κρέατος.

Γ. Τὸ κρέας παντὸς ζώου καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς εὐνοικωτέρας συνθήκας, οὐδέποτε δύναται νὰ εἶνε ἐντελῶς ἀπηλλαγμένον ἀκαθαρσίας. Ἡ λειτουργία τῆς ἀναλύσεως καὶ ἀναπλάσεως ἐξακολουθεῖ ἀκαταπαύστως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ζώου, καὶ κατὰ συνέπειαν ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὰς ἴνας καὶ εἰς τὰ αἱματοφόρα ἀγγεῖα ὕλη ἀπορριφθεῖσα ἥτις σύγκεται ἐκ μεταχειρισμένων καὶ περιττῶν ἤδη κυτταρίων. Ἡ ὕλη αὕτη εἶνε καθ' ὁδόν, μεταβαίνουσα ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ συστήματος ὡς περιττώμα. Ἐὰν ἡ λειτουργία τῆς ζωῆς σταματήσῃ αἴφνης διὰ τῆς σφαγῆς τοῦ ζώου, ἢ ἀχρηστος αὕτη ὕλη, δηλαδὴ ἡ κόπρος, μένει ἐν τῇ σαρκί, καθὼς ἐπίσης μένει καὶ μέγα μέρος τοῦ ἀκαθάρτου ἐκείνου φλεβικοῦ αἵματος ὅπερ εὐρίσκεται εἰς τὰ τριχοειδῆ ἀγγεῖα. Ἐντεῦθεν τὸ κρέας εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον κατάφορτον ἐξ ἀκαθαρσίας.

Δ. Κατὰ τὰς αὐθεντικώτερας ἐξακριβώσεις, ἐκ δέκα σφαιρομένων πρὸς πώλησιν ζώων, τὰ ὀκτὼ εἶνε προσβεβλημένα ὑπὸ ἀποκρίφου τινὸς νόσου, ἥτις προξενεῖται εἰς αὐτὰ ἕνεκα τῶν πρὸς πρῶρον τεκνοποιίαν μεθόδων καὶ ἕνεκα τῆς παρὰ φύσιν καταστάσεως εἰς ἣν ὑπεβάλλονται ἵνα παχύνωνται, καὶ ἄλλως διὰ τὴν ἀγορὰν παρασκευάζονται. Εἶνε ἤδη ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ εἶδος τῶν ἀσθενειῶν τῶν οὕτω εἰς τὰ ζῶα προκαλουμένων καὶ γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα "παρσιτικαὶ ἀσθένειαι" (ὑπάρχει δὲ μεγάλη ποικιλία τοιούτων νόσων, ὧν μία εἶνε ἡ τριχίνωσις) δύναται νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ἀνθρώπον τὸν τρώγοντα τὸ κρέας τοῦ οὕτω νοσήσαντος ζώου. Πλήν τούτων, ἄλλαι νόσοι, ἄς ἐπιστημονικαὶ αὐθενταὶ θεωροῦσι μεταδοσίμους εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἶνε 1) πανώλης τῶν ζώων, 2) τύφος χοίρου, 3) πλευροπνευμονία, 4) νοσήματα γλώσσης καὶ ποδῶν, 5) ἀνθρακοειδῆ νόσος, 6) ἐρυσίπελας, 7) φθίσις.

Ε. Πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ φυτοφαγοῦντες βεβαιούσιν ὅτι οὐδέποτε προσβάλλονται ὑπὸ τοιούτων νόσων οὔτε ὑπὸ ἐπιδημιῶν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κρεοφαγίας, ἀπηλλάγησαν χρονίων ἐνοχλήσεων ὅλα ἢ ποδάγρα, οἱ ῥευματισμοί, ἡ δυσπεψία, τὰ στομαχικὰ παθήματα, ἡ ἐπιληψία, ἡ παράλυσις καὶ ἄλλαι ἐπικίνδυνοι ἀσθένειαι. Ἄλλων αἱ χρόνιαι ἐνοχλήσεις ἠλαττώθησαν κατὰ τοσοῦτον ὥστε ἡ ζωὴ τῶν κατέστη ἀνεκτὴ ἐνῶ ὅταν ἐκρεοφάγουν τὰ συμπτώματα ἦσαν ἀφόρητα. Οἱ ἀπέχοντες τῆς κρεοφαγίας καὶ συστηματικῶς τρώγοντες ὄρμους καρποῦ ἀναρρωννύουν ταχύτατα ἐκ τραυμάτων καὶ ἐγχειρήσεων, ἀναλαμβάνουσι δὲ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος. Πολλάκις ἔληκ παλαιὰ ἐποιδώθησαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς κρεοφαγίας, ἐνῶ πᾶν ἄλλο πρὸς ἐπούλωσιν μέσον εἶχεν ἀποτύχη. Εἶνε λίαν γνωστὸν ὅτι ὁ μέγας ἀναμορφωτὴς τοῦ

συστήματος τῶν φυλακῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Ἰωάννης Χάουαρδ, ὅστις ἦτο φυτοφάγος, ἐπεσκέπτετο τρώγλας καὶ ἄλλα καταφύγια τῆς ἀθλιότητος, ἅτινα ἦσαν ἐστὶαι μολυσματικῶν νοσημάτων καὶ παντοίων πυρετῶν, χωρὶς ποτε νὰ προσβληθῇ ὑπ' αὐτῶν.

Ζ. Παρατηρήσεις καὶ μαρτυρίαι ἐξόχων ἰατρῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἡ οἰνοπνευματοποιία κατέστη ἀσθένεια τείνουσ' ἀποδείξουν ὅτι ὡσὺ μεγαλύτερα εἶνε ἡ κρεοφαγία, τόσο σφοδρότερα εἶνε ἡ δίψα τοῦ πίνειν μεθυστικὰ ποτὰ ὧν ἡ χρῆσις ἐπὶ τέλους γεννᾷ ἀλκοολισμόν καὶ ἄλλα παθήματα διανοητικά τε καὶ σωματικά. Ἡ ἥρξις δὲ τῶν ποτῶν τούτων ἐλαττοῦται ἀναλόγως τῆς ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχῆς. Ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ μόνη θεραπεία τῆς τρομερῆς ταύτης δίψης, συνίσταται εἰς φυτοφαγικὴν ἀποκλειστικῶς διαίτην καὶ καρποφαγίαν.

Η. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῶν Γραφῶν, ἡ πρώτη εἰς τὸν ἄνθρωπον δοθεῖσα ἐντολὴ ἦτο: "Ἴδού δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπείρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσῳ" δηλαδὴ "Ἴδού σὰς ἔδωκα πᾶν φυτὸν φέρον σπόρον, ὅπερ εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ πᾶν δένδρον ἔχον καρπὸν δένδρου δίδοντος σπόρον. Ταῦτα ἔστωσαν ὑμῖν ὡς τροφή." (Γένεσις 1. 29.) Οὐδεμία αὐθεντία δεικνύει ὅτι ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶνε σήμερον διάφορος ἀπ' ὅ,τι ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων ἀνθρώπων.

Θ. Μολονότι ἔνεκα τῆς πίστεως τῶν περιστάσεων ὁ ἄνθρωπος ἐκώρις ἐξέκλινεν εἰς παμφάγους ἔξεις, ὁμοίως εὐθύς ὡς οἱ φυσικοὶ νόμοι τῆς ἠθικῆς ἤρχισαν νὰ κατανοοῦνται ὑπ' αὐτοῦ ἡ ἐλευθερία του ὡς πρὸς τὸ τί ὀφείλει νὰ τρώγῃ περιεκύπη. Ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις ἔτεσι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ δουλεία ἐθεωρεῖτο καλὸν πρᾶγμα, ἀλλὰ ἔκτοτε τὸ ζήτημα ἐξητάσθη ὀριμώτερον, καὶ ἡ δοθεῖσα λύσις συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας καθ' ὅλα τὰ ἔθνη. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ κεφαλαιοκρατία καὶ ἡ κρεοφαγία ἀπαιτεῖται ἤδη νὰ καταργηθῶσι, διότι ὅ,τι ἄλλοτε ἦτο ἰσως καλὸν ἡ ἐπιβεβλημένον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, δὲν ἔπεται ὅτι θὰ εἶνε καὶ σήμερον, ὅτε οἱ φυσικοὶ καὶ ἠθικοὶ νόμοι εἶνε καλῆτερα γνωστοί.

Ι. Ἐν ἐκ τῶν μεγάλων πλεονεκτημάτων τῆς νέας τροφῆς τῆς ἀποκλειούσης δηλαδὴ τὸ κρέας εἶνε ὅτι δὲν διερεθίζει τὰ χυμάλια πάθη τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ κατὰ συνέπειαν προάγει τὴν ἀγνότητα τοῦ φρονήματος τὴν ἡμέρωσιν καὶ τὴν ἁρμονικὴν εἰρηνόφιλον διάθεσιν. Ἐνῶ συντελεῖ εἰς τὴν σωματικὴν ὑγείαν καὶ ἐξευγενίζει τὸ ἠθικόν, οὐκ ὀλίγον προσέτι ἰσχυροποιεῖ τὰς διανοητικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις.

Κ. Ἡ φυτοφαγία, ἰδίως ἡ καρποφαγία, δίδει νεανικώτεραν καὶ ὁμοιωτέραν μορφήν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον. Ὁ Ἄδμ Ζμὶθ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ "Ὁ πλοῦτος τῶν Ἐθνῶν" λέγει ὅτι αἱ ὠραιότεραι γυναῖκες τῆς Ἀγγλίας εἶνε αἱ ἰρλανδίδες ἐργάτριαι, αἵτινες τρέφονται κυρίως διὰ γεωμῆλων. Τὴν ἀρχαιότεραν αὐθεντίαν περὶ τοῦ ὅ,τι ἡ φυτοφαγία καλλύνει τὸ σῶμα εὐρίσκομεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἔνθα λέγεται ὅτι ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ ἑταῖροι του, οἵτινες ἔτρωγον μόνον ὄσπρια καὶ ἔπινον μόνον ὕδωρ ἦσαν ὠραιότεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν ἀκολούθων τοῦ βασιλέως, οἵτινες ἔτρωγον κρέας (ἴδε Δανιὴλ 1. 15).

Λ. Τὸ ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν νεωτέραν φιλοσοφίαν, ἐξανίσταται κατὰ τῆς ἀγριότητος, κατὰ τῆς σκληρότητος, κατὰ τῶν ἐξαχρειούτων τὴν ψυχὴν θεαμάτων, κατὰ τῶν ὕδνημῶν κραυγῶν τῆς διηκεοῦς αἱματοχυσίας καὶ ὄλων τῶν φρικαλεοτήτων τῶν παρομαρτουσῶν τῇ κτηνοτροφίᾳ, τῇ μετακομίσει καὶ τῇ σφαγῇ πιεσόντων ἐμψύχων ὄντων. Περὶ τοῦ θέματος τούτου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν κυρίως δικαιολογητικὴν βάση τῆς νέας τροφῆς ἐκτενέστερα διαλαμβάνει ἡ Ὑγιανὴ καὶ Ἠθικὴ ὑπὸ Π. Ε. Δρακούλη.

Μ. Ἐκτὸς τῆς ἐκατόμβης ἧτις προσφέρεται εἰς τὴν Ἀπανθρώπιαν, προσομοία θυσία προσφέρεται εἰς τὴν Ἀδικίαν καὶ τὸν

Ἐγωϊσμόν διότι, νομίμου θεωρουμένης τῆς σφαγῆς τῶν ζώων ἀποχωρίζεται ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁλόκληρος τάξις ἀνθρώπων ἀναδεχομένων ὡς ἐπάγγελμα τὸ σφάζειν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀποκτηνουμένων καὶ ἐκφραυλιζομένων. Εἶνε αὐτόδηλος ἡ ἐπιρροὴ ἣν τὸ σφάζειν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἄριστα ἐντεῦθεν συμφέροντα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παραβλάπτονται διὰ τῆς ὑπάρξεως τάξεως ἐχούσης τὸ φονεῦν ὡς ἔργον.

Ν. Ἐὰν ἐν τρίτον τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους ἀφιεροῖτο εἰς τὴν παραγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν σταφυλῶν καὶ σταφίδος, ἐν τρίτον εἰς τὴν παραγωγὴν βυλβῶν καὶ μίζων καὶ τὸ ὑπόλοιπον εἰς ἐλαιῶνας, ὄπωροφόρα δένδρα, δάση καὶ βοσκὰς χάριν τῆς ἐργασίας, τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ μαλλίου τῶν βοῶν, τῶν προβάτων κλπ. θὰ ἦτο τότε δυνατὸν νὰ συντηρηθῇ καὶ νὰ ζῇ ἐν ἀφθονίᾳ πληθυσμὸς πολλαπλασίως μεγαλειότερος τοῦ παρόντος, καὶ νὰ εἶνε μάλιστα ἐντελῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ εἰσαγωγῆς οἰουδήποτε εἴδους τροφῆς.

Ξ. Ἐδαφος καλλιεργούμενον πρὸς παραγωγὴν καρπῶν, σιτηρῶν, καὶ φυτῶν παρέχει ἐργασίαν εἰς μέγιστον ἀριθμὸν γεωργικοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν ὑγείαν, τὴν ἰσχύν, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πρόδοον ἐνὸς ἔθνους διατηρεῖ καὶ προάγει ὁ γεωργικὸς πληθυσμὸς ἐν εὐεξίᾳ εὐρισκόμενος.

Ο. Τοῦ κρέατος μὴ θεωρουμένου πλέον ἀναγκαίου διὰ τροφήν, καὶ τῆς θήρας παγκοσμίως καταδικαζομένης ὡς χυδαίας καὶ κτηνώδους, αἱ τόσαι ἐκτάσεις αἱ προοριζόμεναι χάριν τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν ἀφιερωθήσονται εἰς τὴν γεωργίαν—παρέχουσαι οὕτω πλειοτέρας τροφῆς—ἢ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ καταστῶσι δημόσιαι χώροι πρὸς ἐκτέλεσιν ἀγῶνων, ἐκθέσεων, καὶ ἄλλων ψυχαγωγικῶν ἔργων εἰρήνης.

Π. Τὸ κρέας (ἅτε περιέχον ὕδωρ 75 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ βάρους του) εἶνε εἰκοσάκις δαπανηρότερον τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ὑσπρίων ἅτινα περιέχουσιν ὕδωρ 14 μόνον τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ βάρους των. Μικτὴ διαίτα κρέατος καὶ φυτῶν στοιχίζει κατὰ κεφαλὴν τετραπλασίως τῆς ἀμιγροῦς φυτικῆς διαίτης ἢ προστιθεμένου καὶ τυροῦ, βουτύρου, γάλακτος. Εἶνε αὐτόχρημα μωρὸν καὶ γελοῖον νὰ δαπανῶται τὸ μεγαλειότερον ποσὸν διὰ τὴν κατωτέραν τροφήν. Ἐν ἄτομον ἢ μία οἰκογένεια βεβαίως δὲν ζῇ πολὺ οικονομικώτερον διὰ τῆς νέας τροφῆς, ἀλλὰ χίλια οἰκογένεια ἐγκαταλείπουσαι τὸ κρέας ἐπιφέρουσι τοιαύτην τροποποίησιν τῶν πλουτολογικῶν συνθηκῶν, ὥστε ὁ βίος δι' ἐκάστην ἠδύνατο νὰ εἶνε εὐθηνότερος κατὰ τὰ τρία τέταρτα μ' ὅλα ταῦτα ὁ λόγος τῆς εὐθηνίας δὲν εἶνε ὁ σπουδαιότερος. Ἰσχυρίσθησαν μάλιστα κοινωνιολόγοι τινὲς ὅτι, καθισταμένου τοῦ βίου τῶν ἐργατικῶν τάξεων εὐθηνότερου, οἱ κεφαλαιοῦχοι θὰ ἐλαττώσωσι τὰ ἡμερομίσθια. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος δὲν μοι φαίνεται βάσιμος. Ἡ ἀφύπνισις τῶν ἐργατῶν προβαίνει τόσο σταθερῶς ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀπατηθῶσι μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ ἐπιτρέψωσιν ἐλάττωσιν τῶν ἡμερομισθίων των, διότι ὁ βίος δύναται νὰ καταστῇ εὐθηνότερος. Ἐννοοῦσιν ἤδη ὅτι δὲν ἔχουσιν μόνον ἀνάγκην τροφῆς, ὅπως ἄρῳσι τὴν νίκην ἧτις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἐχουσιν ἀνάγκην χρημάτων πρὸς ὀργάνωσιν συνδέσμων καὶ ἔκδοσιν ὀργάνων ἐξυπηρετούντων τὰ συμφέροντά των. Ἐφ' ὅσον δὲ ἔχουσιν ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ πτωχεία καὶ ἡ μισθοδουλία δεόν νὰ καταργηθῶσι, πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ οικονομήσωσι συντελεῖ εἰς τὸν σκοπὸν των, ἄλλως βεβαίως καὶ τὸ οικονομούμενον μεταβαίνει ἐπὶ τέλους εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ πλουσίου.

Ρ. Πεισθέντες ἅπαξ ὅτι ἡ κρεοφαγία εἶνε βίρβαρος, ὑπέχουμεν βαρεῖαν εὐθύνην ἀπέναντι τῶν μεταγενεστέρων, ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ πρόδοος τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν ἔξεων ἡμῶν. Ὅ,τι καλὸν ἐκληροδότησεν ἡμῖν τὸ παρελθὸν ὀφείλομεν νὰ τὸ μεταβιβάσωμεν εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς γενησομένους, ἀλλὰ πολὺ περισσό-

τερων ὑποχρεώμεθα νὰ κληροδοτήσωμεν αὐτοῖς ὅ,τι καλὸν ἢ ἡμετέρα γενεὰ ἔμαθεν ἢ ἀπέκτησεν, ἄλλως εἴμεθα προδόται αὐτῶν. Καὶ εἴμεθα προδόται τῶν μεταγενεστέρων ὄχι μόνον ἐὰν ἀμελήσωμεν νὰ μεταβιβάσωμεν αὐτοῖς τὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν φροντίσωμεν νὰ καταστρέψωμεν τὰ κακὰ, πρὶν ριζωθῶσι, καὶ ἐκριζώσωμεν ὅσα ἐρριζώθησαν. Ἡ κρεοφαγία καὶ ἡ κεφαλαιοκρατία, ἡ ὅπως μεταχειρισθῶ τὰ συνώνυμα τῶν δύο τούτων λέξεων, ἡ ἀνηθικότης καὶ ἡ πτωχεία εἶνε τὰ δύο κακὰ ἄνωμα μάλιστα πάντων ἐπείγουνσι ἡμᾶς νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν ἄρδην.

Σ. Εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως τὰ παιδία περισσότερο ὑπέκοντα προτιμῶσι τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἀμυλώδη φαγητά, εἰς δὲ τὸ κρέας κλίνουσι μόνον ὑπέκοντα εἰς τὰς παροτρύνσεις τῶν ἀμαθῶν γονέων τῶν, οἵτινες δὲν γνωρίζουν ὅτι ἡ ὑγεία τῶν τέκνων προάγεται κάλλιον διὰ τῆς μεμετρημένης χρήσεως τῶν ὀρίμων καρπῶν καὶ τῶν ἀμυλωδῶν παρὰ διὰ τῆς τοῦ κρέατος. Ἀνομολογοῦνται ἤδη ὅτι ἡ κρεοφαγία βλάπτει καιρίως τὸν τρυφερὸν ὀργανισμόν τῶν παιδίων. Ἄν δὲ δὲν ἦτο τὸ παράδειγμα τῶν γονέων καὶ τῶν ἠλικιωμένων δυσκόλως θ' ἀπέκτων τὴν ἔξιν τῆς κρεοφαγίας. Εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐνσταλλάξῃ τις εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παιδίων ἀγάπην πρὸς τὴν ἔμφυτον φύσιν καὶ αἰσθημα ἀποτρέπον αὐτὰ ἀπὸ τοῦ νὰ προξενώσι πόνον ἢ λύπην εἰς τὰ ζῶα, ἐφ' ὅσον διδάσκονται ὅτι ἡ σφαγὴ τῶν ζῶων, μὲ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀχώριστον ἄλγος, εἶνε ἄρδην καὶ ἐπάναγκες.

Τ. Ἰσχύς, ἀντοχή, τόλμη καὶ νοήμων ἰκανότης πρὸς ἐργασίαν εἶνε χαρακτηριστικὰ τῶν μὴ σαρκοφάγων ζῶων, ἅτινα μόνον, ἀφ' ὅτου ὁ κόσμος ἔχει ἱστορίαν συνεδέθησαν πρὸς τὰς τύχας, τοὺς θριάμβους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Σχεδὸν πᾶσα ἡ ἐργασία τοῦ κόσμου ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν χορτοφάγων — ἵππων, βοῶν, ἡμιόνων, ἐλεφάντων, καμήλων. Οὐδὲν σαρκόβουρον ἐκδηλοῖ τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν καρτερίαν τοῦ ἵππου ἐργαζομένου ἄνευ σχεδὸν ἀναπαύσεως ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτός. Ὁ Δυσσαλλιοῦ ἀναφέρει ὅτι εἶδε γορίλλαν θραύοντα διὰ τῶν χειρῶν του, ἄνευ φαινομένης τινὸς προσπάθειας, τὸ κατὰ τύχην ἀπὸ τῶν χειρῶν ἑνὸς τῶν καταδιωκτῶν του πεσόν πυρροβάου. Ὁ γορίλλας τρέφεται διὰ καρπῶν καὶ καρύων. Ἐξοχὸς τις ζωολόγος, ὁ Δουγκὰν βεβαιεῖ ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο ἐν τοῖς πατρίοις αὐτοῦ δάσεισιν εἶνε ἀήτητον ἐν συμπλοκῇ πρὸς τὸν ἀφρικανὸν λέοντα.

Υ. Οἱ τρεφόμενοι διὰ φυτῶν καὶ ὀπωρῶν καὶ τῶν καρυοειδῶν καρπῶν εἶνε σθεναρώτεροι, ἔχουσιν ἀδρότερος μυῶνας καὶ ἀντέχουσιν πλειότερον εἰς κακουχίας καὶ εἰς ἔργα ἀπαιτοῦντα ἔκτακτον σωματικὴν βίωσιν, παρὰ οἱ τρεφόμενοι διὰ μικτῆς διαίτης. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ καθηγητὴς Φόρβς ἀπέδειξε διὰ πειραμάτων ὅτι οἱ σκῶτοι αἰτίνες τρώγουσι πάντοτε τραχανᾶν ἐκ βρώμης καὶ οἱ ἱρλανδοὶ οἵτινες τρώγουσι πάντοτε γεώμηλα καὶ ἄρτον εἶνε κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ κατὰ τὴν ἐλαστικότητα ἀνώτεροι τῶν ἄγγλων, οἵτινες τρώγουσι πάντοτε βύειον κρέας. “Οἱ λαπλάνδαι τρεφόμενοι μόνον διὰ κρέατος, εἶνε φυλὴ μικροσκοπικὴ, ἐνῶ οἱ φίννιοι οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τρέφονται κυρίως διὰ τῶν προϊόντων τοῦ ἐδάφους, εἰσὶ φυλὴ ὀραία, ὡς οἱ σουηδοὶ καὶ οἱ νορβηγοί. Τὴν διαφορὰν—λέγει ὁ ἰατρὸς Λάμπης—δέον ν' ἀποδώσωμεν κυρίως ἢ καθολοκληρίαν εἰς τὸ εἶδος τῆς διαίτης”. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα δυσμορφία ἐν τῷ πολιτισμῷ μας, ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πτωματοφαγίαν.

Φ. Οἱ σπαρτιάται—οἵτινες λόγῳ ἰσχύος τῶν μυῶνων, σπιβαρότητος καὶ ἀντοχῆς ἐν κκουχίαις εἰσὶν ἀπαραμίλλοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἔθνων—ἦσαν φυτοφάγοι καθὼς ἐπίσης οἱ στρατιῶται τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν κατακτήσεων αὐτῶν. Ἡ ἀπὸ τῶν ἀπλῶν τῶν ἔξεων ἔκκλησις ἐπέφερε μετ' οὐ πολὺ τὴν παρακμὴν αὐτῶν. Προσέτι ἐν τοῖς γυμνασίοις ἔνθα ἠσχολοῦντο ἐν Ἑλλάδι διὰ τοὺς δημοσίους

ἀγῶνας καθ' οὓς τὸ σωματικὸν κάλλος κατεδείκνυτο ἕφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις του, φυτοφαγικὴ καὶ οὐκ κρεοφαγικὴ τροφή ἦτο κεκαυνομένη. Ἄλλ' ὅταν εἰσῆχθη βραδύτερον ἡ κρεοφαγικὴ, οἱ τέως ὀραῖοι ἀθληταὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀμβλείς καὶ δυσκινήτους ἀνθρωπίσκους.

Χ. Πολλοὶ τῶν ἀνοικάντων νέους ὀρίζοντας διανοίας καὶ πνεύματος, καὶ ἐκδραμόντων εἰς παρθένους ὁδοὺς γνώσεως ἦσαν ἐξ ἰδίας αὐτῶν πεποιθήσεως φυτοφάγοι εἴτε διηκεῶς εἴτε ἐπὶ τινα χρόνον. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους δύναται τις ν' ἀναφέρῃ τὸν Βούδαν, τὸν Πυθαγόραν, τὸν Ἐμπεδοκλῆν, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἐπίκουρον, τὸν Σένεκαν, τὸν Πλούταρχον, τὸν πρῶτον πατριάρχην Ἱεροσαλήμ Ἰάκωβον, τὸν Κλήμεντα τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸν Τερτουλιανόν, τὸν Πορφύριον, Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὸν Αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, τὸν Προεδέντιον. Ἐν δὲ τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις τὸν Μονταίνιον, τὸν Γαζέντην, τὸν Μανδελβίλ, τὸν Μίλτωνα, τὸν Νεύτωνα, τὸν Ραί, τὸν Λιναίον, τὸν Θώμσον, τὸν Πώπ, τὸν Χεκὲ, τὸν Τσέϋν, τὸν Κόκκο, τὸν Ρουσσώ, τὸν Βαλταῖρον, τὸν Λόρδον Τσέστερφηλδ, τὸν Χάρτλεϋ, τὸν Ἰωάννην Οὐέσλεϋ, τὸν Χάουαρδ, τὸν Σούνδερβοργ, τὸν Ρίτσον, τὸν Φραγκλίνον, τὸν Σαινπιέρ, τὸν Πρεσσιβέν, τὸν Δάμπην, τὸν Χιούφελανδ, τὸν Σέλλεϋ, τὸν Βύρωνα, τὸν Φίλλιψ, τὸν Βρόδερτον, τὸν Ἄλκοτ, τὸν Γκλεζέ, τὸν Γράχαμ, τὸν Σχίλλερ, τὸν Βένθαμ, τὸν Σιγκλαίρ, τὸν Σοπεγγάουερ, τὸν Μισσελέ, τὸν Στρούβ, ἵνα μὴ ἀναφέρω ὀνόματα πλείστον ὄσων ζώντων ἀνδρῶν τῆς ὑψίστης αὐθεντίας καὶ τῆς μεγίστης ἰκανότητος καὶ διαπρεπειας.

Ψ. Ἀποδεδειγμένον οὗτος μαθηματικώτατος ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ἄριστα νὰ συντηρηθῇ ἐν ὑγείᾳ καὶ μάλιστα νὰ παραταθῇ, ἡ δὲ εὐεξία του καὶ εὐδαιμονία του νὰ θεμελιωθῇ διὰ διαίτης ἀποκλειούσης τὸ κρέας παντὸς ζώου, ἔπεται ὅτι οὔτε ἡ δικαιοσύνη, οὔτε ἡ ἠθικὴ, οὔτε ἡ ἀγάπη δύναται νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰς φρικτὰς ὀμότητας, αἰτίνες καθ' ἐκάστην ἡμέραν διαπράττονται ἐπὶ τῷ ἔλει ἵνα κορέννυνται διεστραμμένα καὶ παρὰ φύσιν ὀρέξεις. Διότι ἂν οὗτος δὲν εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς κρεοφαγίας, τίς ἄλλος σκοπὸς ὑπάρχει ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ κρέας δὲν εἶνε ἐπάναγκες.

Ω. Ἐν ταῖς νομοθεσίαις πασῶν τῶν χωρῶν, αἰτίνες ἀξιούσιν ὅτι βαίνουσιν εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν ὑπάρχει εἰδικὴ πρόνοια περὶ προστασίας τῆς ἀκοῆς κατὰ δυσαρέστων ἢ ἀπρεπῶν ἤχων. Κατὰ μείζονα λόγον ἡ εὐγενεστάτη τῶν αἰσθήσεων, ἡ ὄρασις χρῆζει προστασίας κατὰ τῶν ὑβρίζοντων αὐτὴν θεαμάτων. Ἡ ὄρασις εἶνε ἡ ταχύτερα λεωφόρος ἢ μετάγουσα εἰς τὴν ψυχὴν τὰς συλλεγομένας ἐντυπώσεις, καὶ ἡ ποιότης τῆς ψυχῆς κατὰ τὸ πλείστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν ὑποσιπτουσῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν εἰκόνων. Τὸ ἡμερήσιον θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀπαμβλύνει βαθμηδὸν τὴν καλαισθητικὴν τύσιν τῶν ἀνθρωπίνων διαθέσεων. Ἡ βιρβαρικὴ ἔκθεσις ἀνηρημένων πτωμάτων αἰμοσταγῶν, καθιστᾷ τὴν ἀσχημίαν καὶ τὴν φρίκην τύσῳ ἀνεκτῆν καὶ φυσικῆν εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀντιλήψεως, ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτὰ πρὸς ἀφομοίωσιν τὰ στοιχεῖα τοῦ εἰδεχθοῦς καὶ τοῦ ἀσυμμέτρου. Ἢ συνοικεῖσιν πρὸς τὸ ἀποτρόπιον θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀποτυφλοῖ τὸ ψυχικὸν ὄργανον τοῦ καλοῦ καὶ καταστρέφει πᾶν ἐνστικτον ἀποστροφῆς, ἢν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶδει νὰ αἰσθάνηται κατὰ τοῦ παρὰ φύσιν. Ἀφ' ἐτέρου, τὰς καλαισθητικὰς ἡμῶν δυνάμεις θ' ἀνύψου καὶ θὰ ἰσχυροποιεῖ ἡ θέα καρπῶν καὶ ἀνθέων, δασῶν, λειμῶνων καὶ κήπων.

Ἐν ἑκατομμύριον προσώπων ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει εἰσόδημα ἕνω τῶν τεσσάρων χιλιάδων φράγκων κατ' ἔτος. Δώδεκα ἑκατομμύρια προσώπων σχεδὸν λιμακτονοῦσι. Εἴκοσιν ἑκατομμύρια προσώπων πένηται. Τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια στενοχωροῦνται οἰκονομικῶς. Ἐν Λονδίῳ τὸ τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει εἰσόδημα μὴ ὑπερβαῖον τὰ χίλια φράγκα κατ' ἔτος κατὰ οἰκογένειαν.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ.

Τὸ ἄρθρον τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ τοῦ Μαΐου περὶ περιέργων ζώων ἐκίνησε πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ παρακινούμεθα νὰ παρασχωμεν πλείονα περὶ τοῦ θέματος. Διὰ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐπειγόμεθα νὰ ἐφελκύσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὰ συναισθήματα μᾶλλον παρὰ εἰς τὰς ἰδιοτροπίας τῶν ὑπανθρωπίνων ὄντων. Γνωστὰ εἶνε τὰ φυσιολογικὰ ἀπαιτούμενα πρὸς παραγωγὴν τοῦ φαινομένου ὕπερ καλεῖται γέλωσ. Ἄφ' ἐνὸς ἀπαιτοῦνται μῶνες ἐν οἷς συναριθμητέον τὸ διάφραγμα. Ἄφ' ἑτέρου ἀπαιτοῦνται τὰ συναισθήματα τὰ γανεισιουργικὰ τοῦ γέλωτος. Φαίνεται ὅτι πολλὰ ζῶα κέκμηται ἀμφότερα τὰ προσόντα ταῦτα. Λέγεται ὅτι ὁ σκιμπατζῆς μειδιά, τὸ δὲ μειδιάμα εἶδος τινὸς πθήκων εἶνε ἔκφρασις φιλοπαιγμοσύνης. Ὁ κύων ὄχι μόνον δύναται νὰ μειδιάσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ συνοφρωθῇ, εἴτε αἱ ἐκφράσεις αὗται ὑπαγορεύονται ὑπὸ στοργῆς ἢ ἠδονῆς, ὑποκρισίας ἢ πανουργίας. Μάλιστα ὁ κύων διακρίνει τὰ διάφορα εἶδη τοῦ γέλωτος ἐννοῶν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ σαρκασμοῦ καὶ τῆς φιλοφροσύνης. Λίσθάνεται, φέρ' εἰπεῖν, ὅταν γίνεται ἀντικείμενον γέλωτος, καὶ ἀγανακτεῖ κατὰ τοῦ χλευασμοῦ ἐν τούτοις συχνὰ προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ γέλωτα καὶ καταβλίβεται ὅταν ἀποτυγχάνῃ. Ὁ ἄγγλος ἐρευνητὴς Romanes γράφει περὶ κυνὸς ὅστις προσεπάθει νὰ διασκεδάσῃ τὸν κύριόν του διὰ αὐτοδιόκτων τινῶν παιγνίων, καὶ καθίστατο σκυθρωπὸς ἔαν ἀπετύγχανε. Πρὸ τινῶν ἐτῶν εἰς οὐραγκουτάγκος ἐν τῷ ζωολογικῷ κήπῳ τοῦ Λονδίνου ἐδείκνυε σημεῖα μεγάλης χαρᾶς ὡσάκις αἱ ἀστείσμοι του προυκάλουν τὸν γέλωτα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ψιττακὸς γελᾷ ἐκφραστικώτατα, καὶ μάλιστα ἐπὶ ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ παιγμοσύναις. Αναφέρεται περὶ πτηνῶν ὅτι γελῶσι τόνον ἐγκαρδίως καὶ φυσικῶς ὥστε ἄνθρωποι ἀκούοντες αὐτὰ δὲν δύναται νὰ μὴ γελάσωσιν ὁμοίως. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ ἀφήγησις περὶ τινῶν χελιδόνων αἵτινες ἀφ' οὗ ἐπιτυχῶς ἐνέπαιξαν μίαν γαλῆν, ἀφεθείσαν ὑπ' αὐτῶν νὰ πιστεύσῃ ὅτι θὰ τὰς συνελάμβανεν, ἐκάστη αὐτῶν ἔρρηξε κραυγὴν γέλωτος εἰς βῆρος τοῦ ἐμπαιχθέντος ἐχθροῦ ὁμοιάζουσαν πρὸς γέλωτα παιδίου γαργαλιζομένου.

Δὲν εἶνε γενικῶς γνωστὸν ὅτι ἡ γαλῆ εἶνε ἰκανὴ νὰ ἐκφράσῃ ποικίλα συναισθήματα. Οἱ φωτογράφοι ἐν Ἀμερικῇ γυμνάζουσι γαλᾶς νὰ προσλαμβάνωσιν ὀρισμένας στάσεις ὡσάκις παιδία πρόκειται νὰ φωτογραφηθῶσι, διὰ νὰ μείνωσιν ἀκίνητα. Ἄλλοτε μὲν ἡ γαλῆ διατάσσεται νὰ φανῇ ἀγρία, καὶ ἐπομένως τὸ πρόσωπον τοῦ παιδὸς προσλαμβάνει ἔκφρασιν ἐκπλήξεως. Ἄλλοτε δὲ ἡ γαλῆ διδάσκειται νὰ φανῇ ὡς ἀνίον ἵνα ὁ φωτογράφος ἐπιτύχῃ εἰκόνα ἀγγελόμορφον ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ παιδός. Ἄλλοτε πάλιν αἱ γαλαὶ διδάσκονται νὰ λαμβάνωσι στάσεις δικαστῶν, ἢ ἐφήμεριων, μάλιστα δὲ καὶ νεογύμων. Τοιαῦται φωτογραφίαι γαλῶν διατηροῦνται καὶ κινουσι θαυμασμὸν διὰ τὴν δραματικὴν δύναμιν τῆς αἰλουροειδοῦς φυσιολογίας.

Ἐκτάκτως περιέργος εἶνε ἡ ἀφήγησις τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκη ζωγράφου κ. Bickford ὅστις ἐν τῷ ἐκεῖ ζωολογικῷ κήπῳ, ἐσχεδίαζε διὰ μολυβδίδος τὰς φυσιολογίας διαφόρων ζώων. Εἰργάζετο πλησίον τῶν κλωβῶν, ἐντὸς ἐνὸς τῶν ὁποίων κατέκειτο ἀναπνομένη μία πάνθηρ. Ὁ καλλιτέχνης ἔσπευσε νὰ τὴν σχεδιαγραφήσῃ ὅτε τὴν προσοχὴν του προσελκυσεν αἰφνιδίου βρυχηθμός. Μετ' ἴσης ταχύτητος ἡ μολυβδὶς του ἔσπευσε νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐνωπίου του ἐξωργισμένης φυσιολογίας. Εἶχε σχεδιαγραφήσῃ πολλῶν εἰδῶν ζῶα καὶ τὸ βιβλίον του ἦτο πλήρες φυσιολογιῶν, ἄλλων νυσταλέων, ἄλλων ἀπειλοῦσῶν ἔριδα, κλπ. Ἐνῶ ὁ καλλιτέχνης ἐσχεδιαγράφε ἀντελήφθη ὅτι μία λέαινα τὸν παρετήρει προσεκτικῶς, ὡσανεὶ ἐνδιαφέρετο μεγάλως εἰς τὴν ἐργασίαν του. Ἡ ἰδέα αἰφνης τῷ ἐπῆλθε ἢ ἀνίξῃ τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου του καὶ δείξῃ τὰς εἰκόνας εἰς τὴν λέαιναν. Ἐν πρώτοις ἐπέδειξε τὰς ἐν στάσει ἀναπαύσεως, καὶ διέκρινε νῆμον τι ἐνδιαφέρον εἰς τὸ

πρόσωπον τῆς λέαινης καίτοι αἱ εἰκόνας του δὲν εἶχον μέγεθος μεγαλειότερον ἐπισκεπτηρίου. Ἐσκέφθη ὅμως ὅτι πιθανὸν νὰ ἠκατάτο ὑπὸ τῆς φαντασίας του. Ἄλλ' ἄμα ἔστρεψε τὴν σελίδα εἰς τὴν ὅποιαν ὑπῆρχεν εἰκὼν ἀγριοποῦ προσώπου, καίπερ ὄχι μεγαλειότερα τῶν ἄλλων, ἢ λέαινα ὤρμησε μετὰ οὐρλισμοῦ, πατάσσουσα τὸ βιβλίον καὶ ὀλίγου δεῖν τὴν χεῖρα τοῦ καλλιτέχνου. Ὁ κ. Bickford μεγάλως ἐξεπλάγη ἀλλ' ἐπίεσθη ἤδη ὅτι ἡ λέαινα αὐτόχημα ἐνόει τὰς εἰκόνας τὰς ὁποίας τῆς ἐπέδεικνυεν. Ἴνα βεβαιωθῇ ἀδιστακτῶς ἐπανέλαβε τὸ πείραμα, καὶ κατόπι ἐκάλεσε τὸν ἐπιστάτην νὰ παραστῇ μάρτυς καὶ τρίτου πειράματος. Αὐθις τὰ ζῶα ἐν στάσει ἀναπαύσεως ἐπέδειχθησαν εἰς τὴν λέαιναν ἣτις τὰ ἐβέβρωε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἠρέμου ἐνδιαφέροντος ὅπως καὶ πρὶν, ἀλλ' ἄμα ἐφάνη ἡ σελὶς ἢ περιέχουσα τὴν ἀγριοπὴν φυσιολογίαν, αὐθις ὤρμησεν ἢ λέαινα μετὰ τοῦ αὐτοῦ ὀργίλλου οὐρλισμοῦ θέλουσα νὰ σπαράξῃ. Ἐὰν αἱ εἰκόνας ἦσαν μεγάλου μεγέθους, ἢ μὲ τὰ φυσικὰ των χρώματα, τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο πολὺν ἀξιοπερίεργον, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὰ μεγαθήριον τοῦτο ἠδυνήθη νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἔκφρασιν τόσῳ μικροῦ ἰχνογραφήματος, εἶνε ἀπόδειξις νοημοσύνης, καὶ σχεδὸν μικροσκοποῦ ὀράσεως, καὶ ἀνυπὸπτου ἰκανότητος πρὸς ἔκφρασιν ἀγανακτήσεως καὶ ὀργῆς.

Ἐνῶ εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι πολλὰ ζῶα γελῶσιν, ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἐπίσης βέβαιον ὅτι οὐκ ὀλίγα κλαίουσι, καὶ ἔχουσι πλήρη τὸν μηχανισμόν τοῦ χύνου δάκρυα. Ὁ κύων, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας, ἡ ἄρκτος, ὁ μῦς, ὁ ὄνος, ὁ ἡμίονος, ἡ ἔλαφος, ὁ σκιμπατζῆς, πολλοὶ πίθηκοι, πρῖβατα, κάμηλοι κλπ., χύνουσι δάκρυα ὑπὸ τὸ κράτος συγκινήσεως ἢ θλίψεως. Ὁ ψιττακὸς δὲν διακρίνει, ἀλλ' ἔχει ἀνάλογον τινὴ δύναμιν στόνου. Ὁ σκιμπατζῆς θρηνεῖ ὡσάκις περιμένει τιμωρίαν. Ὁ πίθηκος καὶ ὁ ἐλέφας κλαίουσι συνεπείᾳ προσβολῆς ἢ ἀπογοητεύσεως ἢ ἀλχημαλωσίας, ἐν δὲ εἶδος πθήκων, ὁ τιτῆς, συνεπείᾳ τρόμου, καὶ ἐν ἑτερον ὅταν βλέπῃ νὰ τὸν οἰκτεῖρου.

Πλείστοι διάσημοι ἐξερευνηταὶ χωρῶν ἀναφέρουσι περιεργώτατα παραδείγματα θλίψεως ἐκδηλωθείσης ὑπὸ ζώων. Ἡ λαίδη Βῶρτον διηγεῖται ὅτι εἶδεν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Συρίας "δάκρυα ῥέοντα ἐπὶ τῶν παρειῶν καμήλου διψώσης." Ἄλλος περιηγητὴς, ὁμῶν περὶ ἡμίονου ἀκρωτηριασθείσης διὰ καρφίου εἰσελθόντος εἰς τὸν πόδα της, λέγει, "τὸ πρόσωπόν της ἦτο ἢ ἀπεικόνισις τοῦ ἄλγους καὶ τῆς ἀπογνώσεως, κρουνηδὸν δὲ τὰ δάκρυα ἐξήρχοντο ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της." Ὁ Διβιγκσὼν ἀναγράφει περιπτωσιν καθ' ἣν εἰς νεαρὸς σόκος τῆς Ἀφρικῆς ἔκλαιε πικρότατα ὡς ἄνθρωπος ὡσάκις δὲν κατάρθου νὰ πείσῃ τινὰ νὰ τὸν ἐγείρῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του. Ὁ Βοηρλαϊτς μετ' ἄλγους διηγεῖται πῶς πυροβολήσας ἐφόνευσε θήλειαν πίθηκον κρατοῦσαν τὸ τέκνον της. Θανασίμως πληγωθεῖσα ἔπεσεν ἐκ δένδρου σφίγγουσα τὸ τέκνον εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἐξέπνευσε κλαίουσα. Ὁ Γόρδων Κώμμικ ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ ἀφθόνων δακρύων ῥέοντων ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς θησκοκτοῦ ἐλέφαντος. Ἄλλὰ καὶ μικρὰ ζῶα ἀναφέρονται, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, γηραιὸι μῦες οἵτινες εὐρίσκοντες νεαροὺς μῦας πνιγένας, ἀπομάσσουσι τὰ δάκρυα ἀπὸ τοῦς ὀφθαλμοῦς των διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν των.

Ἀναρίθμητα εἶνε τὰ χρονικὰ τῶν ἐξερευνητῶν καὶ ζωολόγων ἄτινα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὰ ζῶα ὄχι μόνον ἔχουσι τὰ φυσιολογικὰ ἀπαιτούμενα πρὸς παραγωγὴν δακρύων, ἀλλὰ καὶ εἶνε δεκτικὰ τῶν αὐτῶν συναισθημάτων τῶν προκαλούντων δάκρυα ἢ γέλωτα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις.

Μετὰ τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας δικαιούται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὰ δάκρυα τῶν ζώων περὶ ὧν ψάλλουσι πολλὰ κλεφτικὰ ποιήματα τῆς Ἑλλάδος, δὲν εἶνε ἀπλῶς φαντασία, ἀλλ' ἴσως πραγματικὴ πείρα τοιούτων περιπτώσεων ἐκίνησεν ἐρίστε τὸν οἰστρὸν τοῦ κλέφτου ὅστις ἀνὰ τὰ ἑλληνικὰ ὄρη σικέθεε φιλίαν καὶ ἀδελφότητα μετὰ τῶν ὑπανθρωπίνων συμπατριωτῶν του.